

DOMOVINA

in KMETSKI LIST

Upravišтво in uredništvo »DOMOVINE« Ljubljana,
Puccinijeva ulica št. 5, II. nad., telefoni 31-22 do 31-26
Račun Poštne hranilnice podruž. v Ljubljani št. 10711

Izhaja vsak teden

Naročnina za tuzemstvo: četrtletno 6.— L., polletno
12.— L., celoletno 24.— L. — Posamezna številka
60 cent.

PREGLED VOJNIH DOGODKOV

Uradna vojna poročila v sedanji vojski so kratka in jedrnat. Vendar pa dan za dnem zgoščeno povedo vse tisto, kar je bistveno važnega in po čemer si vsak čitatelj lahko ustvari pregledno sodo o stanju bojev na različnih frontah. Listi itak objavljajo še nadaljnja podrobna poročila o posameznih stopnjah borb in tako pač nikomur ni treba prisiščkovati raznim ugibanjem in domnevam, marveč lahko vsakdo sam vé, kaj je resnica in kaj zgolj kavarniška strategija. Italijanska uradna vojna poročila so znana po odkritosrčnosti, o čemer smo se prav zadnji čas lahko vnovič prepričali, ko so bili odkrito priznani tudi nekateri boleštni dogodki.

Nemška vojna poročila javljajo zadnje tedne dan na dan zgoščeno in dkrito

o silnih obrambnih borbah na vzhodni fronti. Ob kratkih navedbah si lahko predstavljamo, kako strašne so borbe na vzhodu, kjer si je sovjetska vojska poleg ogromne kopice vojaštva in materiala izbrala za zaveznika trdo zimo. Čitali smo v nemških listih članke, ki jasno prikazujejo, zakaj je Stalin postavil vse svoje upanje na zimsko ofenzivo: sovjetski vojak, ki je po svojih življenjskih navadah zrasel z zemljo in podnebjem, je bil že od vsega začetka izvežban za zimsko vojno. Nemci pa se morajo, ker niso vajeni tolikanega mraza in snega, na vse to navaditi, za kar je treba potrpljenja. V pokrajinah, kjer se zdaj razvijajo strašne borbe, zapade vsako zimo snega, kolikor je človek visok. Pogostokrat nastopajo silni meteži, v katerih ne more živa stvar ostati na prostem ter si mora poiskati kakršnegakoli zavetja. Zemlja zamrzne dva metra globoko, da jo je treba z dinamitom razstreljevati, a poprej je treba razkopati zaledeneli sneg. Kdor ni dobro obut, mu zmrznejo noge. Komur pokuka v bitki samo en prst iz rokavice, je že v nevarnosti, da mu zmrzne. Enolična zimska pokrajina že sama ubija premlečnega človeka. Zamisliti si je treba, koliko trpita človek in žival, ko je treba graditi obrambne postojanke in prežati vsepovsod na sovražnika, ki je poln zvijač. Vse te čimtelje je treba upoštevati, da razumemo tezo sedanjih bojev na vzhodni fronti, v katere pošilja Stalin s pravo rusko brezobzirnostjo in s preziranjem človeškega življenja množice različnih narodov Sovjetske zveze. Vsak posamezni vojak, ki se mora boriti s strahotami ruske zime in obenem s sovjetsko premočjo, je že sam na sebi mučenik. Med zgledi velikanskega žrtvovanja v sedanji vojni bo v zgodovini ostala

obramba 6. nemške armade pri Stalingradu. Šesta armada, ki ji je poveljeval generalni maršal Paulus je bila kmalu po pričetku letošnje zimske ofenzive od Rusov obkrožena. Številne ovire so preprečile, da bi se bila prebila skozi ruski obroč. Pritegnila je nase več ruskih armad, katere bi se bile sicer razile proti Rostovu in nevarno ogrozile ostalo nemško fronto. Šesta nemška armada je ostala v borbi, čeprav so dan na dan naraščale njene žrtve in je vladalo dan za dnem večje pomarančkanje. Cele tedne se je borila 6. armada, dokler ni bila v preteklem tednu skrbena na majhno posadko, ki se je vedno branila, dokler ni bila zapечатena njena usoda. Le neznan del posadke je pod silo okoliščin prišel v rusko ujetništvo.

Ves nemški narod se je zastrmel ob nepopisnem žrtvovanju 6. armade. Njo si jemlje za zgled ob svojem znamenitem prazniku.

Preteklo soboto — 30. januarja je minilo deset let, odkar je prišel v Nemčiji narodno-socialistični režim na krmilo.

Kaj vse se je zgodilo v teh desetih letih, ima pač tudi preprost čitatelj vsaj v glavnih obrisih pred očmi. Višek vseh naporov narodnega socializma pa je sedanja vojna, ki je zavzela zares svetovni obseg. Mnogo zmag je pripela nemška vojska s svojimi zavezniki na zastave. Zdaj je prišla ura odločilne preizkušnje. Izdano je bilo povelje: »Vse moči za končno zmago!« V Nemčiji se morajo priključiti vsi moški od 16. do 65. leta ter ženske od 17. do 45. leta, da bodo v pomožni vojni službi

Še o slovenskem lanu in pridelovanju prediva

Lan ruje mo takole: z obema rokama tri do štirikrat potegnemo tako, da dobimo polno pest, oddrsamo od korenine zemljo, in pokladamo na tla. Plevela pri tem ne smemo ruvati. Poruani lan naj ostane še tri do štiri dni na polju, da glavice postanejo rjave in da se lan osuši. Zda je treba lanišče sortirati po dolgosti, debelosti in dozorelosti ter povezati v majhne snopce, ki se postavijo drug poleg drugega (kakor streha) v vrste, en do dva metra dolge. V enem tednu je tudi seme popolnoma dozorelo. Kdor ima na razpolago kozolec, dene lan vanj, kajti škodljivo je puščati ga predolgo na solncu, saj zgubi pri tem vse oljnatne snovi.

Dozorele semenske glavice naj se ne odstranijo od stebila s tolčenjem, ampak naj se lanišče zapelje povezano spet na polje zaradi gode-nja, katerega razlikujemo več vrst. Pri nas je običajno godenje na polju, rosenje, tudi ono v vodi je več ali manj poznano. Godeenje ima namen uničiti rastlinski kles (lim), ki vlakno na stebelu drži. Pri godenju na polju moramo delati z vso previdnostjo in natančnostjo, kajti nelzmerne množine lepega pridelka se vsako leto pokvariijo z nepravilnim godenjem. Že takoj pri razprostiranju naj se pazi, da lanišče ne pride v dotiko z golo zemljo. Lanišče naj se razprostre, ako le mogoče, na strnišče ali pa na pokosene travnike in to tako na redko, da se skozi lanišče vidi trava, kajti le tako je mogoče, da je ves lan enakomerno gođen in da v primeru večdnega dežja ne začne gniti. Lanišče naj se med gode-njem vsaj enkrat, ob dežju pa večkrat obrne, ker bo sicer gornja plast prej godena kakor spodnja, kar spet kvarno vpliva na kakovost prediva. Obrača naj se vedno v dnevih ko ni prehudega vetra, ker sicer spraviš vse lanišče iz reda. Gódi naj se 4 tedne, vendar pa je mogoče, da je lanišče že v treh, pri slabem vremenu pa šele v 6 tednih gođeno. Preden lan spravimo, ga večkrat preizkusimo. Kakor hitro gre vlakno vsaj tri četrtine dolgotosti od stebila, naj se vzdigne, ker je boljše, da je manj gođeno kakor pa pregođeno. Pri vzdigovanju naj se, kakor že pri razprostiranju omenjeno, pazi, da ostane lanišče lepo v redu, ker se iz zmešanega lanišča ne da tretji lepo predivo.

Godenje v vodi je boljše in krajše; godi se

tako, da se manjši na rahlo zvezani snopci lanišča položijo v mehko vodo, največkrat mlako, pravilno pa v zato napravljene jame iz katerih se potem lahko umazana voda izpusti in sveža dopelje, in sicer tako, da jih voda popolnoma pokriva (obtežijo se z deskami, na katere se naloži potrebno kamenje), vendar toliko da ni na tleh. V Belgiji namečejo v tako mlako jelsve vejice, da ima potem predivo modro-sivkasto barvo, katere mu ceno zviša. V mnogih krajih godijo na oba načina in sicer najprvo v vodi, potem se na polju in s tem dosežejo, da je predivo enake barve, zelo trdno ter prožno mehko. Godenje v vodi (od temperature je odvisno, koliko časa trpi) je v največ 14 dneh gotovo. Preizkuša naj se kakor pri rosenju, da ne bo pregoden! Ko se lanišče vzame iz vode, naj se postavi na polje v kopice, v sredi votle, da se osuši. Torej prihranek na času in delavcih, ko ni dolgotrajnega razprostiranja in obračanja kakor pa pri rosenju in več vredno blago.

Velike inozemske tovarne kupujejo cele množine negodenega lanišča in ga potem v do 25° C gorki vodi ali pa s paro pa tudi z različnimi kemikalijami godijo.

V severnih krajih (v Rusiji) pa godijo tudi tako, da ga razprostrejo po snegu.

Priporočljivo je: kjer imate malo lanišča, ga rosite, kjer je pa večja množina skupaj, ga godite mešano, to je: v vodi in na polju.

Veliko greha se napravi pri sušenju v peči; našim tericam lanišče ni nikoli dosti suho, pa nakladajo panje in tako pokvariijo lanišče, ga opalijo, pa tudi marsikatera lepa domačija je že pogorela, ker se je lan vnel in ogenj prešel na poslopja. Lanišče naj se torej zmerno posuši in potem z njim ne gre na trlico, temveč na nalašč za to pripravljeno orodje. To orodje sestoji iz stojala kakor miza visokega, ki ima spodaj po dva valjarja iz trdega lesa in okroglo je nazobčano. Ta dva valjarja tečeta, če jih zavrtiš, drug poleg drugega in se z zobmi narahlo ujemata v tretji valjar, ki teče v sredini nad obema; valjarji naj imajo: spodnja po 25 cm, gornji pa le 20 cm premera in so 60 cm dosti dolgi. V ta stroj naj se podaja lanišče v malih pesteh in lanišče bo tako nalomljeno, da ga bo terica — tudi če ne

lahko odrešile tiste može in fante, ki se lahko gredo boriti na fronto. Od prijave so seveda izvzeti kmetovalci, uradniki, duhovniki, dijaki in dijakinje ter matere, ki imajo otroke, še neobveznega za šolo, ali pa vsaj dva otroka pod 14. letom. Podobni ukrepi so bili izdani tudi v Italiji. In tako smo priče strpne velikih ljudskih moči za odločilno borbo v letošnjem letu.

Pomen te borbe je bil močno razglašen na proslavi desetletnice narodno-socialističnega režima v Nemčiji.

V Berlinu je v soboto dopoldne imel daljši govor maršal Göring, ki se je obrnil predvsem do nemške vojske. Popoldne pa je v največji berlinski dvorani govoril minister dr. Góbbels. Oba govora so prenašale vse nemške in tudi številne zavezniške oddajne postaje. Dr. Góbbels je prečital poslanico Adolfa Hitlerja, ki ni mogel priti v Berlin, ker sam vodi obrambno gibanje nemške vojske na vzhodni fronti. Adolf Hitler je zaključil z besedami: »Iz žrtev padlih in razvalin nemških mest in vasi bo vstala nova stavba, ki bo lahko procvitala v oni novi državi, v katero verujemo, za katero se borimo in delamo in sicer za veliko narodno-socialistično državo nemškega naroda kot večno domovino vseh nemških rodov.«

Za novega poveljnika nemške mornarice je bil postavljen veliki admiral Dónitz, ki se je doslej proslavil kot poveljnik nemških podmornic. Dosedanjšega poveljnika nemške mornarice admiral Raederja, ki je opravljal to odgovorno službo od 1. oktobra 1928 dalje, je Adolf Hitler imenoval za inspektorja nemške vojne mornarice.

Vojni dogodki v Sredozemlju beležijo velike uspehe italijanskih podmornic ob alžirski obali.

Tri sovražne ladje so bile potopljene, tri druge pa zadete. Nadalje so italijanski oddelki letalcev z delno nemško pomočjo silovito napadli neki sovražni konvoj. Na mesto se je potopil neki angleški rušilec, en velik tovorni parnik je eksplodiral, ena trgovinska ladja pa je bila zažgana in se je nato potopila. Vsa letala so se vrnila na svoja oporišča.

Preteklo nedeljo je minilo 20 let, odkar je bila ustanovljena fašistična milica.

Dvajset let milice v Italiji pomeni 20 let uspehov fašistične revolucije. Kajti fašistična milica je bila ustanovljena zato, da bi zaščitila vse pridobitve fašistične revolucije. Zatrta je prevratništvo v Italiji, potem pa se je borila na frontah. Številni bataljoni milice so se borili v Abesiniji, nato v Španiji in sedanja vojna je pritegnila na fronto neštete oddelke črnih srajc. Ob 20 letnici milice je načelnik njenega Glavnega stana general Galbiati predložil Duceju obširno poročilo, ki so ga v prevodu objavili tudi vsi naši dnevniki.

Iz Rima poročajo: S Kraljevim ukazom je načelnik Glavnega stana Oboroženih Sil grof Ugo Cavallero na lastno prošnjo prenehal izvrševati poše načelnika Glavnega stana. Na njegovo mesto je bil imenovan armadni general Vittorio Ambrosio, dosedaj načelnik glavnega stana Vojske. Namesto generala Ambrosija je bil za poveljnika 6. armade imenovan Ezio Rossi.

bo do vročine segret — lahko in čisto otrla. Vlakna proste odpadke pa porabite za kurjavo in gretje. Lan mora biti čisto otrt, ne pa stopen; terica ga mora venomer obračati, les mora iz lana, drugače ni predivo; les se ne da presti. Vsak tovarnar gleda v prvi vrsti na čistočo robe in plača le tisto, kar more kasneje uporabiti; nečisto predivo plača rajši manj, kakor je vredno, ker se mora varovati izgube pri odpadku. Še rajši se pa slabemu blagu, ki je tudi pri nizki ceni dražje kakor dobro pri visoki, izogne in ne kupi.

Ko je predivo otrto, naj se iztrepije, da ostane prosto pezdilja, in se na obeh koncih s pretrganjem uravnja; še enkrat naj se sortira po barvi, finosti in dolgoti, pogladi naj se v lepe pesti ter naloži nepovezano na deske v klet, da dobi spet potrebno vlago in tako izgubi krhkost. Ko se predivo proda, naj se v 5–7 kg težka povescna dvakrat trdo preveže in odda.

Če boste lan tako sejali in predivo po predpisu izdelovali, bomo izgubili slab sloves, da je naše predivo najslabše, kar ga pride na trg; inozemstvo v bodočnosti ne bo več vračalo vsakoletnih ponudb, temveč se bo samo zanimalo za naš pridelek in nam stavilo ugodne cene.

Pri nas se seje skoraj samo zimski lan edino še od Škofljice po hribih do Litije in od tu preko Stične, Radohovevasi, Trebnjega—Novega mesta in pa Mirne, Sevnice do Laškega. Pridelamo ga povprečno za 8 vagonov otrtega prediva letno; če bi bil pravilno izdelan, bi dosegel več kakor tretjino višjo ceno. Torej nekaj občin izgubi zaradi nepravilnega in tudi površnega dela v enem samem letu težke tisočake.

Inozemski kupci — in le ti pridejo za nakup lanu v večjih množinah v poštev — upravičeno trdijo, da je naše predivo pregrobo, pretrdo, neelastično, nevzdržljivo, poleg tega pa še nečisto, večinoma le napol otrto. Tako je vsaj bilo že tik pred sedanjo vojno. Za bodočnost pa naj bi veljalo naslednje: Posvečajte večjo pažnjo

kulturi lanu in izdelovanju prediva pa boste dosegli znatno večje uspehe pri svojem kmetovalstvu in ustanovili boste podlago za domačo laneno industrijo, ki bo, preskrbljena z domačimi sirovinami, zaposlovala vaše sinove in hčere ter onemogočala, da bi na vsakem platnem robu visela vozina sirovin v inozemstvo ter s carino obremenjenega izdelka na povratku. Kmetovalci, pomagati si sami in pomagano bo vam in nam vsem. Izberite primerno zemljišče in pripravite ga. Sejte rajši spomladi. Pustite lan pravočasno opleti. Ne pustite lanišča prezoreti. Ne razmetavajte lanišča, godite ali rosite ga po navedbah, če ga imate pa več, se odločite za gojenje v vodi. Ne raztolčite ga, ko mu odvzamete seme. Ne zapalite ga pri sušenju. Pred tarenjem ga lomite in glejte, da bo čisto otrt, sortiran ter natrgan in uravnan. Pustite predivo, da se na vlažnem zraku spet oddahne ter dobi potrebno vlago nazaj in povežite ga v lepe zvrnane snope. Zakaj naj bi bilo ravno naše predivo, katero je še pred 60 leti imelo sloves dobrega iskanega blaga, zaradi nas samih najslabše? Zakaj bi za naše predivo ne dobivali niti polovične cene, ki jo dobivajo kmetovalci drugje, ko so vsi pogoji dani, da pri malo pazljivosti dosežemo še več? Zakaj naj bi si ne omogočili predilnice lanu pri nas s tem, da nudimo vsaj večji del potrebnih sirovin, — porabnega prediva? Kmetje, oklenite se zadrug; kjer jih ni, jih ustanovite! Preskrbite si polnovredno seme, napravite v vsaki večji občini jame za gojenje in peč za sušenje ter stroj za lomljenje; pazite, da bo roba čisto otrta in nihče ne bo stavil več gornjih vprašanj na vas. Vi boste lepo zaslužili, vaši otroci in sovaščani bodo zaposleni v novi industriji in kupovali boste platno neobremenjeno z vozninami in carinami. Pred 170 leti našim prednikom napisane besede veljajo še danes: »Vsi, ki želite splošno blagostanje in svojo domovino ljubite, se pozivate na produkcijo lanu, ne bo vam žal in domovina bo od vašega dela korist imela.«

Zakaj gnije sadje? Zakaj je črvivo?

Velikokrat čujemo vprašanje: zakaj gnije sadje? Marsikateri sadjar si je že belil glavo, toda do gotovega zaključka ni mogel priti.

Da sadje gnije, je gotovo dan vzrok. In tega vzroka si ne moremo drugače razložiti, kakor da pogledamo nekoliko globlje v okolico, kjer sadje cvete, raste in zori.

Za nas je važno, da poznamo vzroke gnitja in črvičnosti, kajti naše sadjarstvo je dobro, kakovost pa dela dostikrat velike skrbi, ker ga ne morejo vnovčiti.

I.

Sadje gnije, ker je okuženo z različnimi drobnimi glivicami, ki se s prostim očesom niti ne opazijo. Okuži se navadno tisto sadje, ki je na svoji površini poškodovano in tako imajo okuževalne glivice dovolj prostora za naselitev, od koder se potem počasi zajedajo v notranjost sadežev.

Včasih povzroči gnitje sadja črv ali ličinka raznih žuželk. Najpogostejše gnitje pa povzročajo glivice, kot: Monilia fructigena, Monilia cinerea, siva plesen Botrytis cinerea, razne vrste Mucor, potem še glivice Trichotrecium roseum.

Pri nas je navedena in najnevarnejša Monilia, ki ne okužuje samo sadja, temveč tudi veje in vejice, ki potem zaradi okuženja počasi odmirlajo. Na sadju napravi ta glivica nekoliko privzdignjene plesnate prevleke. Barva te prevleke je rjava ali sivkastobela. Tako okuženo sadje je veliko zlo za celotno sadjarstvo. Če tako sadje ostane na drevesu do pomladi, včasih tudi še dalje, se spore ali klice, ki nastanejo na površini takega sadja, raznašajo potem z vetrom na druga sadna drevesa in povzročajo okuženje. Ista glivica povzroča tudi pri jabolkom sorodnih sadežih pod gotovimi okolnostmi tako zvano črno gnitje. Razume pa se, da ne povzroča gnitja samo ono okuženo sadje, ki je ostalo na drevesih, temveč tudi ono, ki je padlo že okuženo na zemljo.

Večkrat opazimo pri natančnejšem ogledovanju sadja nekako sivkastorjavo prevlaklo. To je plesen. Povzročiteljica plesni je glivica Botrytis cinerea, ki se pa ne naseli samo na sadju, temveč tudi na drugem zelenju, zato je njena nevarnost tem večja. Ena najbližjih sorodnic te glivice se naseli celo na grozdju in povzroča tako zvano plemenito gnitje grozdja. Ta glivica ima lastnost, da jemlje grozdju vso vodo. Tako grozdne jagode začnejo sušiti in zgube gotovo množino kisline in sladkorja. Nekateri celo trdijo, da je grozdje s takimi jagodami zelo dolgo za vino, ker ga popravljajo. Res je, da se te glivice sicer obnesejo na grozdju, ki raste na kamenitem svetu, toda tem škodljivejša je za peščena tla, posebno kadar je vlažno leto. Isto je s sadjem. Tista sadna drevesa, ki imajo gosto črno krono in polno sadja in če so obkrožena še z višjimi sadnimi drevesi, da pride do njih le malo sončnih žarkov, trpe na teh glivicah. Zato je razumljivo, da ta glivica povzro-

ča sadju toliko škode kakor Monilia.

Proti škodljivim glivicam pa ni druge pomoči kakor ta, da se gnilo sadje pobere na drevesu in po tleh in ga je treba brezpogojno zakopati v gnoj. Paziti moramo posebno pozimi, da ni ostalo kako zgrbančeno sadje na drevesu. Kolikokrat se na žalost to opazi po vseh naših sadovnjakih! Zato je nujno, če ga opazimo na drevesu, da ga brezpogojno utrgamo in zakopljemo v gnoj. Tudi je treba jeseni dobro očistiti tla pod drevesom, tako da ne bo ostalo prav nič na zemlji teh glivic, oziroma njihovih gnezd. Suhe veje je treba odrezati že jeseni, preden je listje odpadlo, ali pomladi, preden je listje pognalo. Tudi je zelo umestno, da veje, ki so bile polne gnilega sadja, pomladi pred ozeledjenjem, in sicer v sončnih dneh, škropimo z dvodelno triodstotno bordijsko vodo. (To je raztopina na 100 l vode 2 do 3 kg apna in 2 do 3 kd modre galice.) S to raztopino uničujemo klice glivic, preden sadje odcvetě. Treba je tudi pregosto sadno krono razredčiti, da pride do sadja več sonca. Pri spravljanju sadja je treba posebno paziti na zdravo sadje in čist prostor, kjer ga hranimo. Prostor naj ima v jeseni od 8 do 10 stopinj, pozimi 2 do 5 stopinj Celzija. Vsekakor je pa potrebno kleti razkužiti pred shranjenjem sadja, in sicer z žveplenim plinom, to je, da vžgemo žveplo v tem prostoru. Ob gorenju žvepla se morajo okna in vrata dobro zapreti.

II.

Črvičnost sadja povzročata največje jabolčni molj (Carpocapsa pomonella L.) in jabolčni trdoeder. Jabolčni molj je najčešči in najnevarnejši škodljivec jabolka. Majhen metuljček odlaga svoja jajčeca sredi junija na drobna jabolka. Ličinke, ki se izležejo iz teh jajčec, se zajedajo v nezrele plodove in delajo škodo z ritjem in izgrizovanjem jabolčnega jedra. Ko je dovršila svoje delo v enem sadežu, preide na drugega in to tem laže, če so jabolka skupaj. Tako se hrani in uničuje plodove vse do jeseni. V jeseni se potegne iz ploda in se zabubi kje v zemlji ali pa, če smo tako sadje spravili v sadne shrambe, se potegne tukaj iz jabolka in si poišče ugodno mesto za zabubenje. Jabolčni trdoeder se pojavlja v krajih, kjer se gojijo jablane in slive v večji meri. Jabolčni trdoeder prihaja na sadne plodove, ko so že orehove velikosti. Pri peljih, zlasti če je več sadežev skupaj, vbode majhne luknjice, kakor šivanka tanke. V te vbodljaje potem odlaga svoja jajčeca. Kakor so dognali, ima včasih lahko eno jabolko do 30 takih vbodljajev v vsakem po eno jajčece. Iz katerega se potem izleže majhna bledorumena ličinka ali črv. Toda plod raste vseeno dalje, ker je rana na njem še majhna. Dostikrat se zgodi, da ličinka kaj kmalu zapusti notranjost jabolka zaradi nagle rasti in se zabubi v zemlji. Na takem sadju ni vidna nobena škoda. Edino majhna votlina se vidi še na jabolku. To mesto je sicer posušeno,

Poravnajte naročnino!!!

vendar pa sad popolnoma dozori. Toda v večini primerov se sad okuži in propade.

Kakor vidimo, jabolčni molj in jabolčni trdoeder povzročata, da je plod črviv; lahko sta pa tudi vzrok, da taki plodovi gnijejo, ker se odprte rane na sadežu zelo lahko okužijo s klicami raznih glivic, ki smo jih že omenili. Vbodljaj jabolčnega trdoedra povzroča navadno gnitje. Gnitje se začne navadno tam, kjer je ličinka izgrizla votlinico. Nič boljše ni z jabolčnim moljem. Ako ličinka ali črv še ni dovršila svojega razvoja, zapusti plod in preide v drugega, noseč s seboj na ta način tudi klice okuženja, ki povzročajo gnitje. Posledica je, da začne tudi ta sad gniti. To gre tako dalje, dokler ličinka popolnoma ne doraste in za vedno ne zapusti plodu. Kakor je iz tega razvidno, ni potrebno boriti se samo proti glivicam, temveč moramo tudi paziti na razne žuželke. Ne smemo torej dopuščati, da nam po sadovnjakih leže taki črviivi sadeži, da se vsaj za naslednje leto prepreči mogoče še večje zlo. Pobiranje takih slabih plodov se ne opravi mogoče vsak teden samo enkrat, temveč vsak dan, kvečjemu vsak drugi dan, in te moramo takoj uničiti. Ako je sadje še predrobno in nezrelo, ga moramo zakopati globoko v gnoj. Ko so sadeži že uporabljivi, služijo za hrano svinjam. Isto velja za nagnito sadje, česar se pa na žalost ne drže samo nepoučeni naši gospodarji, temveč tudi oni, ki se imajo za pametnejše in puščajo tako sadje pod sadnim drevjem, ne brigajoč se zanj. In tako se glivice in žuželke v naslednjem letu razmnožijo še v veliko večji množini.

Da preprečimo preveliko črvičnost sadja, moramo v jeseni in v teku zime škropiti sadna drevesa s kakim sadnim karbolinjem, a pomladi, ko začno odpadati cvetli listi, s kako arzensko spojino, kakršna je na primer nosprāsén. Z istim preparatom je treba škropiti še enkrat po treh ali štirih tednih, ko je plod postal velik kakor mal oreh.

Če bomo upoštevali vse te načine pri zatiranju sadne črvičnosti, bomo dosegli s pridnostjo ne samo dobro količino, temveč v prvi vrsti kakovost, s katero bomo lahko preplavili svetovni trg in tako povečali dohodek v našem narodnem gospodarstvu; kajti stremeti moramo v prvi vrsti, da dosežemo dobro kakovost in s tem obenem za vsakega umnega sadjarja dobre dohodka ob majhnem trudu.

Žrtve komunizma

Kakor smo poročali, so komunisti ustrelili 24. januarja v Kozarjah uradnika Kmetijske družbe Antona Martinjaka. Težka kazni ni ostala. Visoki komisar Ljubljanske pokrajine ter poveljnik 11. armadnega zbora sta dne 29. t. m. naznanila, da je bila zaradi tega umorila izvršena ustrelitev šestih oseb, ki so bile zanesljivo krive terorističnega in komunističnega delovanja. Skoraj ni dneva, da ne bi naši dnevnikarji prinašali vedno novih sporočil o žrtvah komunizma. V zadnji številki »Škofijskega lista« je ljubljanski škof po naročilu svetega očeta dal duhovščini navodilo, naj začne zbirati gradivo o mučeniški smrti partizanskih žrtve.

Iz Mirne je prišlo poročilo, da so komunisti na Novega leta dan prijeli osmošolca Lojzeta Grozdeta z Marjanišča, ko je hotel iti v Trzin pri Mokronogu za nekaj dni k svojim na počitnice. V Stični je še opravil pobožnost prvega petka in se popoldne bližal Mirni. Partizani so ga odvedli v bližnjo gostilno. Dalje časa so ga zasiljevali, proti večeru pa so ga po daljšem mučenju umorili. Lojze Grozde je bil mlad, nadarjen pesnik.

Nadalje je bil ustreljen Zontov Tone iz šmihelske fare, star 32 let. Ze davno je bil od partizanov obsojen na smrt. V petek, 18. decembra 1942 zvečer, pa so ga zajeli na njegovi domačiji. Odpeljali so ga v Gabrje, nato pa čez Gorjance v brigadni partizanski štab, odkoder se ni več vrnil. Odpeljan in brčkone umorjen je bil tudi Jernej Zonta, Tonetov stric, ki je povsod ogorčeno nastopal proti partizanom.

Nedavno smo podrobneje poročali o napadu partizanov na Logotetijsko graščino pri Mokronogu. Tam je bila pomorjena skoraj vsa Mavsarjeva družina, padlo in izgorelo pa je še več drugih žrtve. Pred nekaj dnevi je bil svečan pogreb ostankov ožganih trupel na pokopališču v Mokronogu. Ostanki ožganih trupel gospodarja Jožeta Mavsarja, njegove žene Terezije ter njunih otrok Micke, Darka, Petricka in Stanke so bili zbrani v skupno krsto, ki so jo pripeljali v Mokronog. Ob grobu je govoril župnik Janez Slanič. Zbranega je bilo mnogo prebivalstva.

ŽENA



V SUŽENJSTVU

Ne oziraje se na svoj sklep, da ne bo nikdar več nikomur zaupala, je začela Hestera razgati vse, kar je bilo doživela: o svojem begu iz gostilne, o srečanju s pridigarjem; pripovedovala ji je o Sally in o gospodični Martinojevi, slikala ji je izumrlo hišo, ki je bila polna zakladov in iz katere je tako obupano hrepnela po življenju, o večeru, ko je malo manj kalo, da ni zgorela pri živem telesu, a se ji je vendarle posrečilo pravočasno priklicati pomoč; pripovedovala je o času, ki ga je prebila v zaporu, kjer je vse dni po stenah kapljala voda, o sodnijski razpravi, ko se ji je njena gospodinja izkazala tako nehvaležno in sovražno, in nobene podrobnosti o naporni večtedenski vožnji ni zamožala.

S pridržanim glasom jo je Filipa poslušala. Niti opazili nista, kdaj se je zmrčilo. Nenadoma sta zaslišali prijeten moški glas, ki je vprašal: »V temi si?«

Hesteri je zamrla beseda na ustnih. Filipa je planila po koncu. »Ambrož!« je vzkliknila vzradoščena. »Si že nazaj?« Stekla je k nje, da bi ga objela, a mladi gospod Markham se je napravil, kakor da ni videl njene kretnje. Pobožal jo je po laseh in vprašal: »Zakaj ne prižgeš luči? Te glava boli?«

»Ne, dobro se počutim, tako dobro, kakor že dolgo ne. Cisto sem pozabila na luč... na vse sem pozabila... Tvoja mati mi je poslala tako prijetno tovarišico, deklico... ime ji je Hester Roon in je doživela toliko razburljivih reči... in pomisli — bela je resnično bela... le pogledj jo!«

»Bojim se, da ne bom mogel izpolniti tvoje želje — ničesar ne vidim.«

Ko je zagorela luč, je Hestera opazila vitkega, elegantnega mladega moškega svetlih las in pravih potez. Bil je sicer popolno nasprotje zastavnega, krepkega Sama, in se tudi ni v ničemer ujemal z njeno predstavo o velikem pustolovcu, kakršen je bil Jožef Martino, na ji je vendarle srce močnejše zatripalo.

»Upajmo, da se boste dobro počutili pri nas,« je zadržano dejal Markham.

Hestera ni mogla izpregovoriti, pobrala je posodo in molče zapustila sobo. V svoji sobi, ki je bila majhna, a prijazna, je stopila k oknu in se zagledala v noč. Iz sosednje sobe je slišala Filipino klepetanje, ki ga je kdaj pa kdaj prekinil moški glas. Ob tem glasu je Hesteri močnejše zaplala kri po žilah. Pomislila je, kako neumno je bilo, da je pomilovala Filipa, ker se je bala roditi — kakšen nesmisel! Pomilovati Filipa, ki jo je morda ta trenutek nekdo božal in poljubljal. Filipa, ki je imela vsega, kar ji je srce pozelelo: denar, lep dom in predvsem moža, kakršen je bil Ambrož Markham.

Vsekakor je trajalo precej časa, preden je spoznala, da je bila Filipa res vredna pomilovanja. Ambrož pa nevreden ljubezni.

PETO POGLAVJE

Filipa ni potrebovala Hestere samo zato, ker so se ji črnci gnusili; pogumna deklica ji je bila veliko bolj to, kar je močno drevo bršljanu, ki se ovija okrog njega in najde v njem oporo. Kajti Ambrož Markham, ki je bil v prvi vrsti poklican, da bi ji nudil to oporo, je bil sam le slabotna trstika. Saj je bil potrepljiv z ženino slabostjo in njenimi razpoloženji, ni pa predstavljal tiste moči, ki jo je Filipa potrebovala. Njegova neodločna narava je bila vse preveč podobna Filipini, da bi mogel v njej vzbuditi občutek varnosti. Hesteri pa je lahko mirne duše prepustila odločanje. Tako je bila Filipa vesela, da je imela ob svoji strani človeka, na katerega se je smela zanašati.

Ko je bila Hestera tretji dan v Watersheadu, je začela razlagati mladi gospe, kako naporno je, če ženska v njenem stanju po ves dan plega v postelji, mesto da bi vstala in se gibala.

»Preveč slabo se počutim,« se je branila Filipa.

»Če boste ves dan v postelji, boste še slabši. Le pogledjte kmetice! Do zadnjega delajo na polju — in rode stokrat lažje kakor gospe, ki se negujejo in se izogibajo slehernega napora.«

Hestera je stopila k oknu in pogledala ven; zrla je v neznani svet, ki bi ga od srca rada spoznala. Ne, ne more ves dan posedati tu v sobi, medtem ko sije zunaj sonce! Ne bo se vdala brez boja. »Poskusite vendar,« ji je začela znova prigovarjati. »Saj ni treba, da bi šli daleč in čisto počasi bova hodili. Lahko se naslanjate na mojo roko.«

Konstanca je četrte ure pozneje zagledala skozi okno svoje delovne sobe dve ženski, katerih ena bi utegnila biti Filipa — toda ali je bilo to mogoče? Saj se je zmeraj tako branila hoditi na sveži zrak in je zatrjevala, da je mnogo preslaba za sprehode. Gospa Markhamova je stopila k oknu, a obe ženski sta se skrili za skupino palm. Trenutek pozneje sta se zopet prikazali. Vsa zavzeta je stara gospa gledala svojo snaho, ki je veselo kramljajoč prihajala s Hestero po vrtu.

»Kako za vruga se je tej odvratni ženski to posrečilo?« je mrmrala.

Svojčas je bila Filipa obiskala delavske kočice. Ambrož je menil, da bi bilo dobro, če bi se njegova mlada žena pozanimala za plan-tažo. Vendar se to ni zgodilo. Delo na plan-taži Filipa ni zanimalo. Zato ni vedela na Hesterina vprašanja, kako se pridobiva sladkor, odgovarjati drugega kakor: »Ne vem.«

»Tega res ne razumem,« je menila Hestera. »Ali res nikoli niste pozeleli vedeti, kako je s podjetjem, ki bo morda enkrat vaše?«

»Nikdar ne bo moje.«

»Tega ne morete vedeti. Tudi vaša mati je preživela svojega moža.«

Tedaj bom vendar imela sina, ki bo prevzel podjetje.«

»Kaj pa, če bo hčerka?«

Filipina je obstala in jo očitajoče pogledala. »Kaj takšnega ne smete niti misliti!« »Mislim, da ni prav nič strašnega, imeti hčerko. Nikdar nisem mogla razumeti, čemu smo ženske vzgojene tako, da nismo za nobeno rabo. Vse življenje sediš doma in čakaš moža. Zdi se mi, da nam naša spodnja krila zakrivajo tudi oči in ušesa, da ne vidimo in ne slišimo, kaj se dogaja okrog nas.«

»Morda imate prav, čeprav so to nekam čudne besede... Vi torej mislite, da bi se bila morala seznaniti s pridelovanjem sladkorja?«

»Morda bi vam nekega dne to prav prišlo. Meni se zdi zabavno čim več vedeti. Vam morda ne.«

Filipa se je nasmehnila in se krepkeje naslonila na Hesterino roko. »Vi ste res izredno bitje, kakršnega doslej še nisem srečala. Sreč-na sem, da vas je usoda zanesla sem.«

»Jaz tudi,« je odvrnila Hestera.

SESTO POGLAVJE

Gospa Markhamova je prišla na običajni jutranji obisk k snahi. Kakor zmeraj, so se ponovljala ista vprašanja: »Kaj je novega? — Kako se počutiš? Kako si spala?« Nenadoma pa ji je pogled obstal na Hesteri, ki je bila oblečena v snahino čedno jutranjo haljo. »Kakšna obleka je to?« je vprašala.

»Gospa mi jo je dala,« je odvrnila Hestera zadirčno.

Konstanca je požrla opazko, ki jo je imela že na jeziku in je čez trenutek vprašala: »Ste si jo sami podaljšali?«

»Da.«

»Vi pa menda vse znate,« je zamrmrala.

Naslednjega dne pa se je prikazala s kupom perila v naročju. »Pregledjte, prosim, tole,« je dejala hladno. »In zakrpajte, kar je strganega.«

Hesteri se je iz srca upiralo to dolgočasno krpanje, vendar ji čut dolžnosti ni dal, da ga ne bi opravila z vso natančnostjo. Gospa Markhamova se ni nikdar spomnila, da bi ji dala kakšen kos perila ali spodnje krilo — zato pa je bila Filipa dvakrat in trikrat bolj darežljiva. Zdaj bi bila Hestera lahko zadovoljna s svojim življenjem, če bi se ji posrečilo premagati nemir, ki ji ga je vzbujal pogled na mladega Markhama.

Nekega večera je zaslišala trkanje na vrata svoje sobe. »Naprej!« je zaklicala.

Ambrož je pomolil glavo v sobo. »Moja žena vas prosi, da pridete k njej.« A mesto da bi ji želel lahko noč in odšel, je stopil v sobo.

Hestera je odložila škarje, ki jih je imela v rokah, vstala je in šla k vratom. A Markham se ji ni umaknil s praga.

»Se dobro počutite pri nas?« je hotel vedeti. Zdela se ji je, da tiči za temi besedami nekaj drugega, pa čeprav le želja, da bi ostal še trenutek v njeni bližini.

»Hvala, prav dobro mi je tu pri vas,« je odvrnila.

»Žena mi je omenila vašo povest,« je porogljivo povzel. »Lepo povest, po mojem mnenju zares povest. Nič čudnega ni, če hoče človek vedeti, koga ima v hiši... Želim torej, da mi poveste natanko, kaj vas je privedlo do deportacije. A prosim le gola dejstva, na olepšave se poživžgam.«

Hestera se mu je presunjena zagledala v obraz. Jezilo jo je, da jo je hotela premagati slabost in da so ji stopile solze v oči. »Gola dejstva so ta, da sem se obnašala kakor kakšna naivna trapa. Podrobnosti pa tako poznate. Sicer pa ne maram, da bi me gospa čakala.« Prerinila se je mimo njega, odpahnila vrata in stopila iz sobe besna na samo sebe, da je morala z begom prikriti solze in besna nanj, ki ji ni hotel verjeti. Nikdar mu ne bo tega odpustila...

Dan in noč si je Hestera razbijala glavo, kako naj dokaže gospodu Markhamu, da je bilo njeno pripovedovanje resnično, če bo še kdaj vprašal po njeni preteklosti v pogovorih. Filipa je vedno iznova omenjala podrobnosti, ki so se ji zdele prepričljive in je upala, da jih bo Filipa pozneje omenila svojemu možu. Nenehoma ji je bil pred očmi njegov okrogli obraz, njegove rjave oči, zlati lasje. Ko se je nekega večera nenadoma vrnil s kratkega potovanja in v Filipini sobi poljubil svojo ženo, je presunila Hestero ostru bolečina, žgoče ljubosumnosti.

Zaprla se je v svojo sobo. Ni prižgala luči, zagrebala je glavo v dlani in razglabljala, kako se je pač moglo to zgoditi. V zaporu in pozneje na ladji je pogosto prisegala, da ne bo nikdar v življenju ničesar pričakovala od usode, če srečno prestane ta strašni čas in če ji usoda nakloni vsaj deloma znosno življenje. Zdaj ima več kakor znosno življenje: ima dobro hrano, lepe obleke in naklonjenost mlade gospe — ali ni bilo pregrešno, prepirati se s Previdnostjo? »O Bog, kaj naj napravim!« je vzdihovala. Sama si je odgovorila na to vprašanje: vstala je, prižgala luč in vzela v roke osovraženo krpanje, kakor da bi moglo pridno vbadanje z iglo drugam usmeriti njene misli.

Dnevi so potekali. Filipa je zopet in zopet zapadla v otožno razpoloženje, kadar jo je prevzelo usmiljenje nad samo sabo in strah pred smrtjo. Tedaj je Hestera pogosto prezirala mlado ženo in je vroče želela, da bi mogla biti na njenem mestu. Kako ponosna, kako srečna bi bila, če bi mogla dati otroka možu, ki je bil predmet sleherne njene želje. Ni vedela, da morijo Filipa, ki ji je tako zavidala, iste skrbi. Saj ni mogla verjeti v ljubezen moža, ki mu je bila pripadala. Res je, da se je Markham poročil z njo, toda nikdar se ni resnično potrudil, da bi se ji tudi duševno približal. O vsem tem ni vedela Hestera ničesar. Iz dneva v dan je vsa obupana hrepnela po Ambrožu in živela le za tista trenutna srečanja z možem, kateremu je veljala sleherni njena misel, za tista srečanja, ko ji je mimo grede raztreseno voščil »dobro jutro« ali »lahko noč«. Živela je za ure, ko je smela kaj popravljati na njegovih oblekah, na teh bogatih, okusnih oblekah, ki so tako prijetno dišale po dobrem tobaku.

(Dalje)



Ženski vestnik

Najnujnejše znanje o sodobnem kuhanju

Vsaka gospodinja ve, da mora biti hrana tudi v današnjih časih okusno pripravljena. To pa ni vedno lahko. Treba je znanja in dobre volje. Ker dobre volje ne primanjkuje, je treba našim gospodinjam samo postreči s priročnikom koristnih kuhinjskih naukov. Tak priročnik je pravkar izdal Tiskovna zadruga v Ljubljani.

Knjižlica je lepo opremljena in prav poceni, da si jo lahko omisli sleherna gospodinja. Obširno poučuje gospodinjstvo o tem, kaj sploh moramo vedeti o prehrani človeka. Podrobna tabela naših živil navaja do vseh podrobnosti, kakšne redilne snovi vsebujejo posamezna živilska in rastlinska hranila. Nadalje govori knjižlica o maščobah, o mleku, siru, jajcih in sladkorju. Podrobneje razpravlja o našem vsakdanjem kruhu, pri katerem nadomeščamo primanjkljaj moke z drugimi živil.

Sledi 127 kuhinjskih nasvetov. In to so sami taki recepti, ki jih danes lahko uporabljamo z ozirom na razpoložljiva hranila, ki ne zahtevajo prevelikih žrtev. Na ta način je našim gospodinjam zelo olajšano sestavljanje jedilnikov, saj imajo lahko dovolj izpremembe v teku tedna, četudi shramba ni nabito polna. Na koncu je objavljen zelo zanimiv pouk, kako si uredimo lesoni štedilnik. To je sodobna pridobitev, ki jo lahko sami napravimo. Pripravljanje jedi v zaboji ali v vreči za kuhanje je snažno in izdatno. Gotovo se bo marsikatera družina odločila za novi način kuhanja in ga obdržala tudi po vojni.

Za primer kuhinjskih receptov, ki jih prinaša novi priročnik, naj navedemo naslednje:

Koruzni žličniki s krompirjem. Sestavine: 1 kg krompirja, 30 dkg koruznega zdroba, 3 dkg masti. — Koruzni zdrob stresemo v 1 liter vrele vode, premešamo in kuhamo. Potem primešamo pretlačen krompir. V vroči masti pražimo drobno sesekljano čebulo, namočimo žlico v vročo mast, zajemamo žličnike in jih polagamo v pripravljeno posodo. Žličnike polijemo s preostalo mastjo. Še okusnejši so, če potrosimo nanje nastrganega parmezana.

Vojni kolač. Sestavine: 20 dkg črne moke, 7 dkg sladkorja, 3 dkg masti, 1 jajce, pol paketa pecilnega praška. — Stepemo jajce, sladkor in mast ter pridamo osminko litra črne kave, moko in nazadnje pecilni prašek. Mešanici pridamo še malo cimeta, en stolčen nageljček in malo soli, premešamo dobro in damo v namaščen kalup v pečico.

Makaroni s kislim zeljem. Sestavine: 25 dkg kuhanih makaronov, 1 kg že skuhanega in zabe-

ljenega kislega zelja, četrt litra omake od pečenke ali juhe, 6 dkg drobtin, 4 dkg masti (10 gramov masti za namaščenje kolača), 5 dkg nastrganega parmezana. — Pekačo namastimo, v plaste nalagamo vanjo: makarone, kisló zelje, omako, potresemo z drobtinami ali dvema žlicama nastrganega parmezana. dodamo žličko masti, pečemo eno uro.

Drobni nasveti

Zaltavo mast popravimo, če jo raztopimo, ji prilijemo vode (na 10 litrov masti pol litra vode), pridenemo skorjo kruha in narezane čebule ter jo še enkrat precvremo.

Zmrznjeno jajce in sadje denemo za nekaj časa v mrzlo vodo, da se odtaja, potem ga pa takoj porabimo, ker se sicer hitro pokvari.

Kadar nastopa mraz, ne imej v nezakurjenih prostorih z vodo napolnjenih vaz vrčev in drugih posod. Vse dotoke vode, ki jih čez zimo ne potrebuješ, imej zaprte.

Spinačo kuhaj v odkriti posodi, da lahko uha-jajo plini in da ne porjavi, vode pa naj bo le toliko, da je pokrito dno.

Olga

Nedeljsko popoldne je bilo. Zunaj je narahlo deževalo, nebo je bilo zastirto s temnimi oblaki in v sobi je vladala silna puščoba.

Olga je sedela v jedilnici s svojim malim edincem v naročju. Njen mož Janko je čital v svojem kabinetu.

Zunaj je zazvonilo. Olga je vstala in šla radovedno odpirat vrata. V veži je stal sluga iz bolnišnice.

»Prosim vas, ne stanuje tukaj gospod Janko Kovač?«

»Da.«

»Ste vi, gospa, njegova sorodnica?«

Preden je Olga utegnila odgovoriti, je sluga nadaljeval:

»Prosim vas, da pripravite gospoda na najhujše. Obvestite ga, prosim, da je njegovo soprogo pred nekoliko minutami povozil avto. Zdaj leži onesveščena v naši bolnišnici.«

Olga se je za trenutek zamislila in nato mirno vprašala slugo:

»Kako veste, da je ponesrečena dama soproga gospoda Kovača?«

»V njeni ročni torbici smo našli posetnico in pismo gospoda Kovača, ki je bilo naslovljeno nanjo. Iz tega sklepajo, da je ponesrečenka njegova soproga.«

Olga je prebledela in na čelo ji je stopil mrzel znoj. Najrajši bi bila zakričala od neznane notranje bolečine, vendar se je premagala in ravnodušno rekla:

»Dobro, takoj bom gospoda obvestila o tem.«

Sluga je odšel. Olga je omahnila na zid, kjer je nekaj časa nepremično slonela kakor okamenjena. Tisti trenutek ji je postalo jasno, kdo je ta žena, ki se bori s smrtjo v bolnišnici. To

je prijateljica njenega moža. Olga doslej ni ničesar vedela o njej. Nikoli ni niti v mislih dvomila o moževi zvestobi. Zdalj tudi ve, kam je njen mož zahajal vsako popoldne in kaj so pomenile vse njegove številne »konference« v raznih društvih. Prvič v življenju je čutila, da je prevarana in tista neznana bolečina se ji je zagrizla v srce.

»Kdo je bil zunaj?« je vprašal mož iz sobe.

»Pomislí, dragi — moja prijateljica mi je sporočila, da so jo nekje na izprehodu napadli zlikovci. Nerazumljivo! Prosi me, da se takoj odpeljem k njej.«

»Dobro, le pojdi, toda vsekakor te prosim, da se vrneš do sedmih, ker moram na sejo.«

Olga je oblekla plašč in odhitela v bolnišnico. Tam je kmalu zvedela vse. Prečitala je moževa pisma, ki so jih našli v torbici ponesrečenke.

Ko je prisotni zdravnik doznal za vse, je rekel:

»Gospa! Nikar se ne vznemirjajte! Vaša tekmovalka je — mrtva. Moža si lahko na lep način spet pridobite.«

Olga se je vrnila domov še pred sedmo uro. Mož je bil sijajno razpoložen. Oblačil se je v svoji sobi ter se pripravil za »sejo«.

Ona je vzela otroka v naročje in mu začela pripovedovati žalostno otroško zgodbo. Med pripovedovanjem so ji stopile solze v oči.

V sobo se je vrnil mož napudran, obrt, neparfimiran. Ko je opazil solze v ženinih očeh, se je porogljivo zasmel, zamrmral in šel.

Olga je pomislila, kako bo zdaj zaman »iskal« svojo ljubico in kako mu bo, kadar izve, da je mrtva. Skoraj se ji je zasmilil.

Pozno ponoči se je vrnil mož. Bil je bled, izmučen, žalosten. Drugi dan je ostal v postelji. Tretji dan si je oblekel črno obleko. Ko si je privezoval črno kravato, je rekel ženi:

»Umrí mi je dober prijatelj. Grem na pogreb.«

Olga ni ničesar odgovorila.

Zdravnik je imel prav. Njen mož je bil nekaj dni potrt, kmalu pa se je pomiril in postal prav zelo ljubezniv in dober.

Nekaj dni pozneje sta se zakonca spoznala z mlado gledališko igralko. Kmalu potem je mož spet rekel, da gre na sejo. Olga pa je izvedela že drugi dan, da je bil v gledališču, kjer je med odmori zabaval v garderobi mlado igralko.

Tisti večer je Olga rekla možu:

»Janko, jutri je vseh mrtvih dan. Nč ne nasprotujem, če odneseš šopek svežih rož na grob one nesrečne ženske.«

Mož je bil presenečen.

»Da,« je nadaljevala, »jaz vem vse. Vse to sem vedela že tisti dan, ko se je ona ponesrečila. Odpuščam ti, ker vem, da te je bolelo zaradi nje. Toda, če mater svojega otroka še enkrat pozabiš, potem ti ne bom mogla nikoli več oprostiti...«

Mož se je nagnil k ženi in iz njegovih oči sta spolzeli dve veliki solzi in padli na ženo lice.

R. P.

Fran Pogačnik:

Vesela tekma

Mirko iz ravnega Srema in Janko iz Ljubljane sta bila junaka, da ju je bilo veselje pogledati, in pa tiča, tiča! V njihju družini ni bilo nikoli nikomur dolgčas. Zнала sta izvabiti smeh najbolj pustemu in čemernemu obrazu. Zнала pa sta tudi človeka potegniti kar tako mimogrede, sebi in drugim v zabavo. V resnosti in šaljivosti ju je spajalo tesno prijateljstvo, ki se je razvilo takoj, čim sta se spoznala.

Seznaila sta se o priliki orožnih vaj, ki sta jih morala provesti v skalovitem Kotorskem zalivu, v kraju nedaleč od mesta, ki daje zalivu ime. Janko se je med gorami počutil prav dobro. Mirko pa se je večkrat zamislil in zasajal o svojem domu na plodni sremski ravnini in rahlo mu je prihajalo preko ustnic:

»Širok Dunav,
ravan Srijem — — —

No, Janko ga je že znal prevesti na druge misli. V soboto proti večeru sta Mirko in Janko malomarno postopala ob morski obali in opazovala živo vrvenje na morski gladini. Sonce je kakor velikanška žareča krogla zapadalo v božjo milost tja proti Italiji, na iztoku pa se je že rogačil blede mesec in zvezdice so poredno mežikale s sinjega neba. Prijatelja sta se sprehajala po beli cesti kraj morja in poslušala godbo, ki se je razlegala iz bližnje krčme in ki je čudno vplivala na večerna šetalca.

»Hm,« je vzdihnil Janko in iztegnil roke v zrak.

»Kaj ti je?« ga je vprašal Mirko.

»Ne vem, kaj bi dejal, zdi se mi pa, da se mi hoče tako nekaj ženskega. Je že tak večer, veš.«

»Ti ne zadostuje Katica iz kantine? Čemu si prebiraš?«

»Ah, sit sem je do grla in še čez. Vsiljiva je kakor osa, neumna pa tako, da bi se ji še krop prismojil.«

»Da, da, vsega se človek preobjé.«

Že je hotel Janko ostro zavrniti prijatelja, ko jima obema zastane korak. Iz prijazne hišice v bregu nad cesto je pritekla ženska postava in hitela proti bližnjemu vodnjaku. Brž je zajela vode in kakor srna odskakljala nazaj v hišo. Dekle je bilo še prav mlado in prav zares dražestno, vzor južnjaške lepote.

»Hm,« je zopet vzdihnil Janko.

»Hm, ali ti je vzelo sapo?« ga je podražil Mirko.

»Saj jo je tudi tebi. Zdi se mi, da ti je še zdaj zmanjkuje.«

Mirko se je razhudil: »Kaj? Meni zmanjkuje sapa? Le sebe glej! Toliko je imam še vedno kot ti.«

»Sem prav radoveden.«

»No, saj se lahko prepričava. Saj ne hodiva tod mimo zadnjikrat. Imela bova še priliko, da pokaževa, kdo vzdrži dlje in bolje. Da pa bo delo olajšano tebi kakor meni, predlagam stavo. Kdor naju jo dobi, bo nastopil sam pri tej čarobni devojki; tekmeč mora odstopiti! Stavim namreč da vzdržim dlje pod vodo kakor ti, ker imam več sapa kot ti!«

Prijatelja sta stavila za sodček vina — kaj sta hotela drugega! — Plača ga oni, ki pogori pri tekmi.

Zivljenje samo je valovilo v vojaškem kopališču in po rebrih, dvigajočih se smelo iz morske gladine. Omamljajoč vonj se je razlegal preko kopnega in morja. Po beli cesti se je sprehajalo nebrojno domačinov in tujcev, po vodi pa je čofotala množica kopalcev. Lahen vetrič je vel od zapada in hladil znojna čela.

Mirko in Janko sta tovarišem že razglasila, kako nameravata tekmovali. Ob naravnem po-

molu, segajočem dokaž daleč v morje, se je zbrala velika skupina orožnih »sborcev«, ki so željno pričakovali, kako poteče stava.

Gladna morja je bila mirna, da so se sončni žarki odbijali na njej kakor na zrcalu in da je imalo očem vid. Voda je bila takoj ob obrežju globoka, da so lahko brez skrbi skakali vanjo. V ta namen se je dvigala nadnjo močna, dolga deska.

Zmagoslavnega obraza je stopil na desko najprej Mirko. Prožno je stopil h kraju in se v lepem skoku pognal v vodo. Takoj mu je sledil Janko nič manj samozavestno. Tekma se je torej pričela. Oči prisotnih so bile radovedno uprte v vodo, kjer so se še poznali kolobarji na mestih, kjer sta se potopila tekmovalca. A glej, glej, kaj je to! Nista še minili dve minuti, ko se pokaže iz vode človeška glava. Povodni mož? Kaj še! Mirko, to se pravi, njegova glava. Črni lasje mu kakor nalepljeni padajo čez lobanjo in čelo, da ga je smešno videti. S svojimi cigansko žarečimi očmi se ozira po gledalcih, pokima in spet izgine pod morsko gladino. A ni se še prav umiril v vodo nad njegovim telesom, ko vznikne iz vode druga glava Janko! Široko mu gredo usta na smeh, ko se ozira okoli, urno in krepko se nasrka zraka in žurno izgine nazaj v vodo.

Na obali izbruhne težko zadržan smeh:

»To sta navihanca! Drug drugega hočeta ukantiti! Da jima pride to na pamet!«

Niso še ponehali vzklik presenečenja in razumevanja, že se Mirkova glava pokaže drugič iz morja. Izraz obličja mu je še hudomušnejši, ko vidi, da se njegov nasprotnik muči pod vodo. A le brž nazaj! Nekaj trenutkov nato se pojavi iz vodnega zrcala tudi Jankova butica, zroča v svet prav tako šegavo in veselo. To se je ponovilo še tretjič v velikanški smeh gledalcev na obali.

Igra bi se menda vlekla v neskončnost, da ni usoda okrenila drugače. Ko se namreč Mirko

DOMAČE NOVICE

* Odbor Zveze javnih nameščencev je bil te dni sprejet pri Eksk. Visokem komisariju Grazioli. Predsednik Zveze dr. Hubad je naslovil na Visokega komisarja topel pozdrav. V novi Zvezi je 24 društev in znaša število članstva 5716. Eksk. Grazioli je izpregovoril nekatere tehtne besede javnim nameščencem ter je dal predsedniku na razpolago 20.000 lir za pomoč najbolj potrebnim članom.

* Sestanek delavcev na Visokem komisarijatu. Visoki komisar je nedavno zbral v vladni palači zastopnike delavstva Ljubljanske pokrajine, da bi proučil vprašanja posameznih kategorij in slišal žive potrebe delavnih razredov. V Ljubljanski pokrajini je bilo doslej sklenjenih 43 kolektivnih pogodb. Ustanovljenih je bilo 23 pokrajinskih sindikatov in 17 občinskih sindikatov. Organiziranih je 5200 članov. Na tem sestanku so bile izčrpno pretehtane vse zadeve, ki se tičejo delavstva v Ljubljanski pokrajini.

* Novi nemški generalni konzul v Ljubljani je g. dr. Rudolf Müller. Dne 29. januarja ga je v vladni palači sprejel Visoki komisar. Dr. Müller ima za seboj že uspešno diplomatsko službo. Deloval je v Bernu, Bruslju, Bogoti, Bukarešti, Bilenburgu, Argentini, v Havani in v Braziliji, nato pa kot konzul v Bolzanu, od koder je zdaj prišel za generalnega konzula v Ljubljano.

* Ljubljanski proračun odobren. Z odločbo Visokega komisarja so bili odobreni vsi proračuni mestne občine Ljubljanske za l. 1943. Pred odločitvijo je Visoki komisar natančno pregledal proračune in določil nekatere izpremembe, ki naj bodo v korist zboljšanju cen na mestnih trgih.

* Opozorilo prebivalstvu. Oblastvom je bilo napovedano, da se nekateri zlobneži in goljufi predvzamejo v trgovinah ali javnih lokalih, da so bili poslani od osebnosti oblasti, in tako prevzemajo razno blago. Trgovci in drugi prebivalci so vabljeni, da v latno korist takoj naznanijo vsako tako zlobo oblasti, ki jo bo aretirala in jo primerno kaznovala.

* Važno opozorilo služkinjam in gospodinjam. Te dni objavili naši dnevniki. Napovedano je namreč bilo, da se predpisi, ki urejajo službeno merje hišno gospodinskih poslov, v mnogih primerih kršijo. Zlasti se ne postopa pravilno pri poveljih pri podeljevanjih dopusta, odpravnine, če in drugega. Trgovinski oddelek Pokrajinske delavske zveze zato opozarja, da je službeno merje hišnega posla urejeno predvsem selskim redom, ki je v veljavi od 6. avgusta 1942 in delno z drugimi zakoni. Prizadeti delodajalci naj se teh določil dobro drže, da se izognejo prejetnostim. Hišno-gospodinski posli pa lahko hitve prijavijo trgovinskemu oddelku Pokrajinske delavske zveze na Miklošičevi cesti 22 v Ljubljani, kjer bodo dobili ves potreben pouk in zaščito.

Četrtilič pojavi iz vode, se prikaže poleg njega tudi Janko. Prvi mah osupneta oba. Da bi bil nasprotnik toliko časa neprestano pod vodo? Ne, to ni mogoče! Tu mora biti vmes kaj drugega! Svesta si svojega početja se nehote glasno zakrohota in prav umevaje svoj položaj splavata na obalo, kjer ju sprejmejo razigrani tovariši z gromkim smehom. Kdo je zmagal? O tem nista hotela in dovolila govoriti, in tovariši so modro molčali, ko sta tekmovalca izjavila, da plačata vsak za sodeček vina. Tekmo s tako srečnim koncem, kjer sta bila oba nasprotnika zmagovalca, so zvečer obilno zalili v kantini. Prijatelja pa sta bila vesela, da sta tako rešila svojo čast.

Dan zatem sta se naša vrla znanca pod večer

N. S. Ljubič.

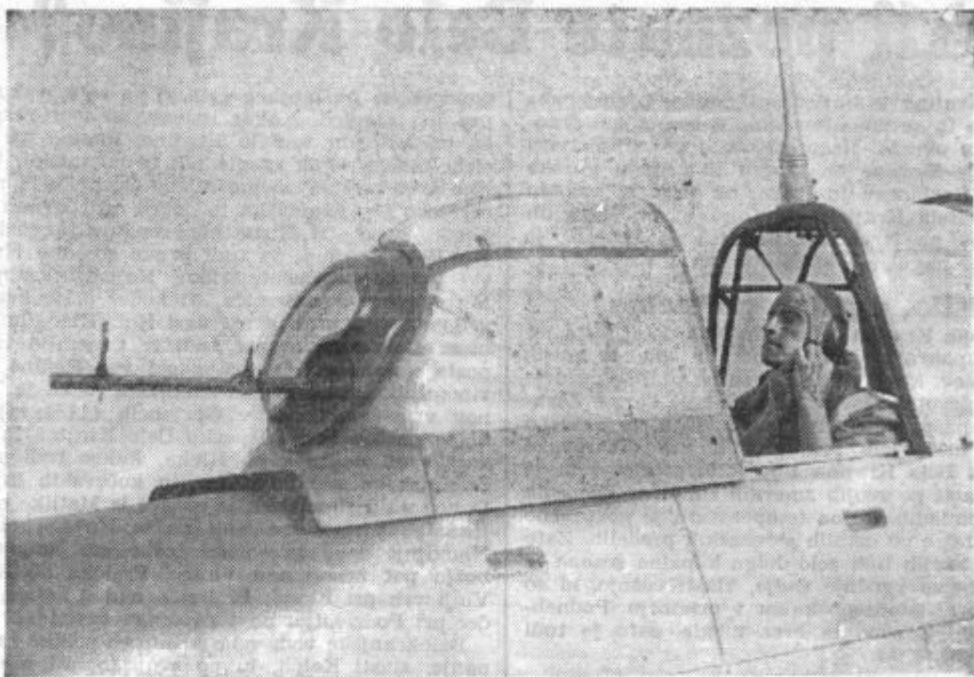
Gospod obišče ruskega kmeta

Zimska zgodba iz preteklih časov

Starček iz Sibirije, ki je dobro poznal to zgodbo, mi je pripovedoval, kako je sam Jezus Kristus posetil kmeta in česa ga je naučil. Zgodbo vam povem z istimi besedami kakor sem jo bil slišal:

V našem kraju, ki je bil tudi prikladen za trgovino, je bila v resnici prava kolonija pregnancev. V času tlačenja je bil moj oče v teh krajih in jaz sem se tu rodil. Za naše razmere smo bili pač premožni in še danes ni mogoče reči, da bi živeli v pomanjkanju. Ohranili smo našo skromno rusko vero. Moj oče je dosti čital. On me je tudi naučil čitati in me vzpodbudil v tem. Kdorkoli se je zanimal za učenje, je bil moj prijatelj, moj veliki prijatelj, za katerega bi ne vem kaj storil.

Neki dan mi je Gospod v moje veliko veselje



Fred odletom italijanskega lovca na vojno akcijo v Sredozemlju

* Prvi Ljubljčan s kolajno mesta Ljubljane. Te dni je praznoval 75 letnico rojstva Anton Jagodič, dolgoletni sklaščičnik Rdečega križa v Ljubljani. Njegovo človekoljubno delo je splošno znano. V priznanje za zasluge mu je župan general Leon Rupnik izročil za 75 letnico prvo medaljo mesta Ljubljane z napisom: »Človekoljubu Antonu Jagodiču mesto Ljubljana, 24. I. 1943.«

* O svečnicu pravi naš ljudski rek, da vrže prvo iskro v zemljo. To po ljudski sodbi ni dobro in se lahko nadejamo, da bomo po močni odjugi, ki nam je zadnje dni pobrala skoraj ves sneg, imeli še nekaj hude zime.

* Vodnikova družba v Ljubljani obvešča vse one člane ki še nimajo letniških knjig, da je dala ponatisniti Vodnikovo prtilko za leto 1943. Po 10. februarju bo letniški knjižni dar članom-zamudnikom na razpolago. Kdor se še do danes ni prijavil, naj takoj obnovi svoje članstvo. Prijave sprejemajo družbena pisarna, Puciničeva 5 (poslopje Narodne tiskarne), Knjižarna Tiskovne zadruge, Selenburgova 3 in Knjižarna Učiteljske tiskarne, Franciškanova 8.

* Svojevrsna poroka v Sarajevu. Iz Sarajeva poročajo o nenavadni poroki, ki je bila nedavno sklenjena. Zenin je štel 103 leta ter je imel doslej že 22 otrok. Zdej se je namreč poročil že tretjič in je njegova tretja boljša polovica stara 50 let.

* Nad 700.000 ukrajinskih delavcev v Nemčiji. Nemški komisar za zasedene ukrajinske pokrajine je izdal proglas, iz katerega je razvidno, da je zdaj okoli 710.000 ukrajinskih delavcev zaposlenih v nemški vojni industriji ter v nemškem kmetijstvu. Izvedelo se je tudi, da je doslej odpeljalo 4000 vlakov živila iz Ukrajine v Nemčijo.

* Na Madžarsko pritiskajo volkovi. Na Madžarskem opažajo, da je od tedaj, ko je izbruhnila vojna z Rusijo, vedno več volkov. Nobenega dvoma ni, da volkovi pritiskajo na Madžarsko zaradi vojaških nastopov na ruskih bojiščih. Za Madžarsko so trume volkov postale že prava nadloga, zato je madžarska vlada razpisala nagrade za vsakega ubitega volka. Prišlo je že tako daleč, da so izdali odlok, po katerem je tisti, ki bi se upiral preganjati volkove, lahko kaznovan z globo do 8000 pengov.

* Načrt za največjo in najsodobnejšo tovarno vžgalice v Evropi. Po poročilu iz Sofije ima bolgarsko finančno ministrstvo v načrtu ustanovitev tovarne za vžgalice, ki naj bi bila največja in najsodobnejša, kar jih je bilo doslej zgrajenih v vsej Evropi. Poslopje samo bo pokrivalo po tem načrtu kar 50.000 kvadratnih metrov prostora. V tej bodoči tovarni naj bi izdelovali vžgalice v tolikšnih množinah, da ne bi bile krite samo vse domače bolgarske potrebe, pač pa bi mnogo vžgalic celo lahko izvažali v druge dežele. Doslej je Bolgarija uvažala vžgalice predvsem iz Italije in s Finskega.

spet sprehajala ob morski obali. Med prisrčnimi razgovori so jima koraki krenili proti brežuljku, kjer sta zadnjič videla ono krasotico in kjer bi se imela njiju tekma nadaljevati in končati. Oči so jima uhajale v breg, hudomušno sta si pomežikovala, reči pa nista hotela ničesar.

Nedaleč od hišice sta začula govorico: moški in ženski glas iztegnila sta vratove in jela pozorno motriti najbližjo okolico. Nista sicer videla mnogo, a kar sta zagledala, jima je bilo dovolj. Vitek Dalmatincev je v slovo poljubil ono čarobno devo, ona mu je zamahnila z roko v pozdrav in — izginila.

To je zaprlo sapo obema prijateljema. Tekma je bila s tem končno veljavno zaključena: oba zmagala, oba poražena! —

njegovo mladost in položaj uglednega trgovca je bil fant bolj mlo obsojen — samo v pregnanstvo. Poslali so ga k nam.

Devet desetink svojega premoženja je zgubil. Desetinka pa, ki mu je še ostala, je vendar še zadostovala za življenje. Vnovčil jo je. Sezidal si je v našem kraju hišo in se nastanil v nji. Dolgo časa se je vseh izogibal, njegova duša je bila polna ogorčenja. Iz hiše ni hodil in ni videl drugega človeka kakor svojega služabnika in svojo služkinjo. Vedno je tičal pri knjigah, pri svojih najbolj pobožnih prijateljih. Prišel je pa dan, ko sva se seznanila, in sicer prav po knjigah. Navadil sem se obiskovati ga skoraj redno in vsakokrat me je prijazno sprejel. Razumela sva se in sklenila sva prijateljstvo.

Starši me v začetku niso radi pustili k njemu. Timotej se jim je videl nekako sam svoj, čuden: — Kaj hoče? Nikdo ni česar ne ve! Zakaj živi sam zase? Kaj če bi otroka navadil takih reči, ki jih še ne sme znati? — Jaz sem še bil pod nadzorstvom staršev, katerim sem pa vse odkritosrčno povedal. Nič slabega se nisem naučil od Timoteja. Čas sva zapravljala s tem, da sva čitala knjige in razpravljala o veri. Kako živeti, da bi bilo Bogu najbolj dopadljivo, kako se izogibati vsemu, kar bi osramotilo in onečastilo v nas samih sveto sliko Gospodovo.

Slednjič so me starši pustili prebiti ves prosti čas pri mojem prijatelju. Tudi moj oče ga je večkrat obiskal in naposled je tudi Timotej prišel k nam. Moji starši so spoznali, da je dober človek. Vzljubili so ga, le obžalovali so, da je bil večkrat tako mračen in zamišljen. Spominjal se je krivic, ki jih je moral utrpeti. Če mu je kdo omenil strica, je prebledel, postal je otožen in upadel mu je pogum. Nič mu ni bilo po godu, še čtivo ne, njegove običajne mile oči so se zasvetile v divji jezi. Bil je pošten in bliser, toda

Ali poznate Belo Krajino?

Bela Krajina je najjužnejši predel Ljubljanske pokrajine in se domala vjema z območjem črnomeljkega okraja. Nasproti ostali pokrajini tvori mejo Bele Krajine na severu in zahodu gorska skupina Gorjancev in Roga, na jugu in vzhodu pa meji Bela Krajina ob Kolpi in po obronkih Gorjancev na Hrvaško. Sama Bela Krajina je zelo rahlo nagubana kraška ravan.

Milo, ugodno podnebje

Ime Bela Krajina je v rabi šele dobrih sto let in ga je pokrajina dobila po belih oblekah svojih stanovancev, ki so v onem času pa tudi še pozneje ohranili prvotno slovensko nošo bele barve. Zaradi svoje nasproti severu in zapadu s sorazmerno visokim hribovjem (okrog 1100 m) zavarovane lege ima Bela Krajina zelo milo podnebje in je znana zlasti po svojih zmernih zimah in zgodnjih toplih pomladih. Letna temperatura je povprečno 2° višja nego po ostalih slovenskih predelih. Zato je v teh krajih tudi zelo dolga kopalna sezona in dobro uspeva zgodnje sadje, zlasti češnje, ki so zrele skoraj istočasno kakor v primorju. Podnebje je milo, sončno in brez megle, zato je tudi zelo zdravo.

Slikoviti, nepozabni razgledi

Kljub svojemu kraškemu značaju je Bela Krajina skoraj povsem pokrita z gozdovi, njivami, travniki in vinogradi in napravlja, pogledana od zgoraj, vtis lepe zelene ravnice. Ker gredo vsi dohodi v Belo Krajino iz ostalih krajev preko sorazmerno visokih prelazov, se pri prihodu od severa ali zahoda odpre potniku zelo lep in slikovit pogled na nižje ležečo belokrajinsko ravan. Ta pogled se nudi potniku tako pri prihodu z železnice od Novega mesta skozi predor pri Semeču, kakor tudi pri prihodu po cestah bodisi od Novega mesta ali Žužemberka ali Kočevja. Eden najlepših pogledov je vsekakor pogled iz vlaka ob prihodu skozi semeški predor. Zlasti veličastna panorama se pokaže potniku na pomlad, ko je pokrajina odeta s cvetjem sadnega drevja, med katerim se svetijo beli, značilni belokrajinski domovi. Pobočja gričev so pokrita z vinogradi, na vrhovih goric pa se blišči bele cerkvice.

Izleti na hribe in k vodovju

Mnoge naravne lepote se nudijo gostu Bele Krajine v slikovitih predelih ob Kolpi, zlasti pri Starem trgu, kjer teče Kolpa v globoko zasekani dolini, dalje pri Vinici, Adlešičih in pri Metliki, preden pride povsem na Hrvaško. Lepi so pa tudi vinogradniški predeli v semeški, črnomeljski in metliški okolici, kjer se med vinogradi bleste zidane, posejane kakor beli golobi po pobočjih. Slikoviti so belokrajinski stelniki, zasejani z belimi brezami, ki so tudi ena izmed belokrajinskih, žal gospodarsko jako skopo donosnih posebnosti. Ker je Bela Krajina nizka ravnina — povprečna nadmorska višina je do 200 m — se je treba

povzpeti že na majhen griček, pa se človeku odpre lep razgled. Kakor rečeno, so lepi razgledi že pri prihodu v Belo Krajino, imamo pa tudi sicer mnogo lepih razglednih in izletniških točk. Kot prvo naj navedemo Mirno Goro (1048 m) s cerkvico Sv. Frančiška in dobro oskrbovano planinsko kočjo. Z Mirne gore imamo razgled čez vso Belo Krajino, pa tudi preko sosedne Hrvaške vse do bosanskih hribov. Najlažji dostop na Mirno goro je iz Semeča, od koder pride izletnik v dobrih 2½ urah skozi vas Kot, Kleče in Planina. Dohod je mogoč tudi iz Črnomlja in od postaje Sela pri Otovcu skozi vas Rodine med vinogradi. Druga visoka izletniška točka je Trdinov vrh (Sv. Jera) v Gorjancih (1181 m), od koder je lep razgled preko Bele Krajine in Hrvaške od Zagreba do Kleka, kakor tudi preko Dolenjskega vse do Kuma in kočevskih hribov. Dohod na Trdinov vrh je mogoč iz Metlike preko Radatovičev (4 ure), ali pa iz Novega mesta. Nadaljnje lepe izletniške točke so: znamenita božja pot žeželj nad Vinico, Preloka ob Kolpi, Vinji vrh pri Krupi, Plešivica nad Adlešiči, Kučer pri Podzemlju, pa tudi druge vzvišine.

Belokranjske vode nudijo mnogo prilike za kopanje, zlasti Kolpa, ki po svoji toploti prekaša gotovo vse slovenske reke. Zaradi njene tople vode je v nižjem toku možno kopanje mnogo dalj časa kot v drugih vodah. Posebno pripravljeni prostori za kopanje v Kolpi so v Metliki, ki ima dvoje kopališč, na Vinici, pri Starem trgu, Adlešičih, Podzemlju in Primostku. Druga za kopanje zelo primerna reka je Lahinja. V njej so lepe prilike za kopanje v Črnomlju, pri Gradcu in Primostku. I Kolpa i Lahinja in njuni pritoki nudijo v mirni dobi mnogo prilike za vodni šport in ribolov.

Mnogo zgodovinskih spomenikov

Bela Krajina ima razen tega mnogo zgodovinskih in umetniških spomenikov tako iz predzgodovinske kakor tudi iz poznejših dob. Mnogo predzgodovinskih in rimskih spomenikov ter spomenikov hranijo razni muzeji: v Ljubljani, na Dunaju in celo v daljnem Mecklenburgu ter v Ameriki. Ostali pa so še sledovi mnogobrojnih gomil in drugih zanimivih ostankov iz dobe prvega življenja na Kučeru pri Podzemlju, pri Ogulinu pri Vinici, pri Pustem Gradcu in drugod, ki pričajo, da je bila Bela Krajina poseljena že od mlajše kamene dobe okrog 2500 let pred Kristom. Iz rimske dobe, v kateri je Bela Krajina spadala k Panoniji, imamo znamenite razvaline Mitrovega templja pri Rožancu v bližini železniške postaje Sela pri Otovcu kamen z rimskim napisom v zidu črnoiz staroslovenske dobe so znani grobovi pri smodmejskega mlina, v Loki pri Črnomlju in drugod, nišnici v Črnomlju; v Vinici se hrani glagolski napis, dočim so glagolske listine iz Črnomlja shranjene pri Hrvatski akademiji v Zagrebu.

Na braniku proti Turkom

V srednjem veku je bila Bela Krajina z delom ostalega Dolenjskega dolgo časa samostojna mejna pokrajina in se je imenovala slovenska marka, pozneje tudi metliška marka. Imela je dolgo časa lastnega deželnega glavarja s sedežem v Metliki. Šele v drugi polovici 16. stoletja je bila priključena ostalemu Kranjskemu.

Usodna je bila obmejna lega Bele Krajine za časa turških vpadov. Komaj 19 let po bitki na Kosovem polju so Belokranjci že doživeli prvi turški vpad. Črnomelj in Metlika sta v tem času postala prva branilca na slovenskem ozemlju proti Turkom. V Beli Krajini so se začeli ob turških vpadih prižigati prvi kresovi, ki so se vrstili proti severu čez vso slovensko zemljo in so naznanjali prihod Turkov. Takrat je bila v Beli Krajini organizirana prva vojaška granica.

V srednjem veku in posebno za časa turških napadov je nastala večina utrjenih naselij in gradov v Beli Krajini, ki so sedaj povečini že razpadli. Od ohranjenih gradov naj omenimo v Črnomlju: grad in komendo, v Metliki: grad in komendo, v Gradcu grad z lepim drevoredom, z grbom Gušičev, rimskim spomenikom in mavzolejem, in končno grad Krupa, kjer so včasih gospodovali grofi Blagaj. Pri Adlešičih je deloma že v razsulu grad Pobrežje, ki so ga iz vojaških razlogov sezidali vojskovodje Lenkoviči. V tej dobi je bil narejen tudi poseben trdnjavski pas ob obali Kolpe pri Preloki nasproti hrvaškemu Prilišču in pri Vinici, ki je sedaj seveda razrušen.

V časih vojaške granice je bila Bela Krajina polna vojaštva. Za njegovo oskrbovanje so se tu naselili obrtniki in trgovci, tako da je tedaj preživljala Bela Krajina dobo splošnega gospodarskega procvita. Pozneje se je vojaška granica pomaknila proti jugu, posadke so odšle v novo zgrajeni Karlovac in druge utrjene kraje bliže bosanski meji in prebivalstvo se je moralo oprijeti kmetovanja, ki je ostalo glavni način preživljanja vse do danes. Gospodarsko si od tedaj Bela Krajina ni opomogla in jo pač šele po sedanji vojni čaka tista bodočnost, ki jo ta krasna in zanimiva deželica po pravici zasluži.

Stara noša, stari običaji

Kakor smo rekli, se je v Beli Krajini najdelj ohranila prvotna slovenska noša bele barve iz domačega platna, po kateri je pokrajina dobila svoje ime. Žal je bela noša tudi tu v zadnjih letih začela izginjati in se meša z nošo iz tovarniškega blaga. V krajih, ki so oddaljeni od prometa, pa najdeš še vedno ljudi, zlasti ženske, ki vsaj delno še nosijo belo ljudsko nošo.

V večji meri je ohranjen prvotni tip belokranjske hiše, ki je večinoma lesena in sestoji iz treh delov: veže, ki je obenem kuhinja, glavne sobe (prednje hiše) in manjše sobe (zadnje hiše). Ta razdelitev se je ohranila še iz časov zadruštva. Belokranjske vasi so sklenjene in gručeaste.

v tem obupnem stanju ni bil več gospodar svoje volje

Ali Gospod mu je priskočil na pomoč v tej njegov malodušnosti. Timotej se je zaljubil v svojo sestro, jo poročil in zapustila ga je tesnoba. Zivela sta srečno. Timotej si je s svojo pridnostjo še pridobil premoženje in po ljudskem mnenju je bil po desetih letih mož na svojem mestu. Sezidal si je pravcato palačo in imel je vsere v izobilju. Vsi so ga spoštovali. Mož je bil pridne žene, oče krepkih otrok, kaj je hotel še več? Zdelo se je, da mora še samo pozabiti na preteklost. Timotej se je pa še vedno spominjal krivice. Neki dan, ko sva se zaupno razgovarjala na njegovem vozu, sem mu rekel:

— No, Timotej, ali si zdaj srečen?

— Kako to misliš?

— Pridobil si si vse, česar si bil oropan!

Nenadno je prebledel, poglaj je konja, ne da bi črnil besedico.

Ko sem to zapazil, sem za začudil rekoč:

— Bratec, oprost mi, mislil sem, da si vsa to grenko preteklost že pozabil, pokopal...

— Pokopal, hm, pokopal, a nikar ne pozabil...

Zasmilil se mi je. V primeru z njegovim sedanjim premoženjem je bilo gotovo njegovo prejšnje večje, a nisem ga pomlaval zaradi tega, temveč zaradi njegove zaslepljenosti. — Pozna Sveto pismo, sem si mislil, govori in sicer dobro govori o svetih veri, a vendar ne more pozabiti zla, ki mu je bilo povzročeno. Mar beseda božja pri njem nič ne zaleže? —

Imel sem ga za moža, ki stoji visoko nad menoj, njegovo odločno mnenje mi je bilo všeč in vendar ta človek ni mogel pozabiti...

V teh mojih razmišljanjih je opazil mojo molččnost, uganil je moje misli rekoč:

— Kaj pa premišljuješ?

— Mislim pač, na kaj, sem ne vem.

— Nič ni res, tvoje misli se sučejo okrog mene,

— Mogoče, da mislim nate kakor na druge stvari.

— No, torej, in kaj misliš o meni?

— Ne zameri, a mislil sem pravkar, da ti pač veš, kaj stoji napisano, a da tvoje srce, polno mržnje, ne posluša besede božje. Po takem kake koristi imaš od Svetega pisma?

Timotej mi ni zameril. Mračnega čela me vpraša:

— Kdo si ti, da omenjaš besedo božjo?

— Res je, ničesar ne vem.

— So pa druge reči, katerih tudi še ne pojmuješ. Ti še ne poznaš krivice sveta.

Da je on o tem več vedel, kakor jaz, priznavam. Razlagal mi je, da so nekatere žalitve neznosne. Pravil mi je, da je svojemu stricu toliko zameril — ne zaradi zgube premoženja, temveč da tiči vzrok globlje, v tem, da ne more pozabiti gotovih reči.

— Sklenil sem, da ne bom nikdar in nikomur o tem govoril, a danes ti kot prijatelju povem vse, je naposled rekel.

— Naj bi ti bilo to v olajšanje, sem pripomnil.

Pravil mi je nato, da je zgubil očeta zaradi tuge, ki mu jo je povzročil stric; da mu je mati od žalosti preminula, da so njega samega blatili in obrekovali in kako je stric, četudi že star, s svojimi spletkami in grožnjami gotove ljudi prisilil, da so mu dali za ženo mladenko, ki jo je on — Timotej — ljubil že iz rane mladosti in jo tudi že poročil. Zaključil je:

— In vse to naj človek pozabi? Dokler živim, mu ne odpustim!

— Krivice, ki si jih utrpel, so res velike, to je gotovo, sem mu odgovoril, res je pa, kar je treba tudi omeniti, da ti Sveto pismo nič ne koristi.

Iznova je začel trditi, da jaz ne poznam Svetega pisma tako dobro kakor on, navedel mi je besede starega testamenta, po katerih se je vsak prestopnik zakonito kaznoval, kako so žrtve ka-

menjali in podobno. Skušal je v tem potolažiti svojo vest in se opravičiti pred menoj.

V svoji preprostosti sem mu rekel:

— Timotej, ti me po razumnosti in po znanju visoko prekašaš, v navajanju svetih besed bi se jaz gotovo zmotil. Dovolj pač, da ti povem, kar mi je po razsodnosti grešnega in omejenega človeka ostalo vtisnjeno v srcu od Svetega pisma. V starem testamentu je vse staro, vse je temno ter se more razlagati na dva načina. Teda kar pravi novi testament, je vse jasno ko na dlan. Luč je, ki vse razsvetljuje: Ljubi in prizanesi! To je brezprimeren zaklad, zlati ključ, ki vse odpira. Na kaj naj bi se to prizanašanje in odpusčanje nanašalo? Mar na male, rekel bi, brezpomembne grehe? Ne, ne, — na največje krivice!

Molčal je. V svojem srcu sem sklenil uporabiti besede Gospodove: — Kaj bi ti ne bilo povšeč, Oče, da se poslužiš moje besede, da govoriš mojemu bratu? —

Pripovedoval sem mu, kako so bili Jezusa v obraz, zaničevali Ga, bčali in s trnjem kronali, a On vendar le vsem odpustil.

— Sledi Njegovemu zgledu in ne zabodi na pot maščevanja! — sem rekel.

Timotej pa je s svojimi navedbami zašel v dolge razlage in je trgal, da odpustiti pomeni krivico podpirati.

Kaj mu naj na vse to odgovorim?

— Bojim se, sem pripomnil, da ti je preveliko učenje udarilo v glavo. Bolje bo, da izvojuješ svoj boj sam s seboj. Dokler se spominjaš krivice, ki so ti bile storjene, tako dolgo bodo te krivice obstajale. Pusti jih, naj zamrejo v tebi, potem bo našla tvoja duša svoj mir.

Ne da bi črnil besedico me je poslušal in mi stisnil roko.

— Dosti, ne morem več govoriti... jaz trpim...

In nič več ni govoril. Vedel sem, kaj ga tare, in tudi jaz sem umolknil.

Z najstarejšimi slovenskimi nošami so se v Beli Krajini ohranili tudi najstarejši običaji v značilnejši obliki in večji meri kot v katerem koli drugem slovenskem delu. Poleg drugih običajev so zlasti znameniti ostanke starodavnih obredij, ki so se ohranili v narodnih plesih in igrah, kakršnih v drugih krajih v Sloveniji več ne najdemo. Posebno je znan belokrajski Zeleni Jurij, ki nastopa spomladi o Jurjevem, dalje kresnice v poletnem času. Ob določenih dnevih na primer na veliki ponedeljek, se še danes plešejo po starem običaju po poedinah krajih narodna kola, ki so po različnih okoliših Bele Krajine različna. Imamo metliško kolo, črnomeljsko kolo, adlešičko kolo, starotrško kolo, bojansko in še

druga kola. Plesom se navadno priključijo druge obredne igre. Po sodbi strokovnjakov spadajo ti plesi in igre med najstarejše narodopisne ostanke in nekatere od njih označujejo kot edinstvene primere svoje vrste v Evropi. Njihove izvore je po znanstvenih dognanjih iskati v starih verskih obredih starih Slovanov in prvotnih naseljencev Bele Krajine, Keltoev.

Poleg običajev naj omenimo še zelo razvite domače izdelke v pristnem belokrajskem slogu. Tu stojijo na prvem mestu splošno znane belokrajske velikonočne pisanice, vezene, čutarice, sodčki in domače platno. A kakšno kapljo rodi Bela Krajina, vé prav le tisti, ki jo je kdaj že okušal »pri viru«, v beli zidanici.

Ostanki srednjega veka

Kanadski državni zbor se je moral pred nekaj leti pečati z vprašanjem, ki danes ni več vsakdanje. Odločiti je moral, kako naj oblastva nastopajo proti pustošnim neke verske ločine, ki žive že tri sto let v državi.

Skoraj neverjetno se čuje, da se je razmerno majhnemu številu teh vernikov posrečilo živeti tako svobodno, da so ustvarili pravo državo v državi. V začetku 18. stoletja se je namreč med tlačani začela širiti nova vera, ki je imela za podlago prvotno skupnost iz zgodnjih krščanskih časov. Nastale so cele zadrage, kjer niso posamezni člani razen obleke poznali nikakršne osebnostne lastnine. Ta sekta je dosegla svoj višek

za časa Lukerije Kamlikove,

ki je bila več desetletij njena duhovna voditeljica. Ruska vlada je izprva pustila sekto, da se je po svoje razvijala, potem pa jo je jela preganjati. Duhoborci — to ime so si sami dali — so se namreč uprli vojaški službi in plačevanju davkov. Pozneje so šli celo tako daleč, da niso hoteli priznati nobene posvetne oblasti nad sabo. Carska vlada jih je sprva zapirala, potem pa je vso sekto izgnala v Transkavkazijo, kjer se še danes imenuje velika pokrajina po njej »Duhoborska zemlja«.

Kakih tisoč pripadnikov te sekte pa je Rusiji pokazalo hrbet. Ker niso smeli ostati na svojih domovih, so se sklenili izseliti tako daleč, da jih carjeva roka ne bo več dosegla. Po velikih naporih so prišli v Kanado, kjer jim je vlada dovolila naselitev v pokrajini Alberti, severno od mesta Calgaryja. Skozj vse 19. stoletje ni nihče motil ruskih naseljencev. Z neutrudnim delom so zadrage, ki so narasle v 850 družin z 2500 člani, napravile iz pustinje rodovitno zemljo. Vsa ta leta so znali duhoborci varovati načela in zapovedi svoje vere pred tujiimi vplivi. Šele po prvi svetovni vojni so poizkusila kanadska oblastva to idilo razdreti in uveljaviti moč svojih zakonov nad peščico duhoborcev. Ti so

namreč dotlej skrbeli, da se otroci razen branja, pisanja in učenja svetega pisma in drugih preprostih verskih knjig niso ničesar naučili, ker je

učenost po njihovem prepričanju »hudičev napuh«.

Tega mnenja pa ni bilo kanadsko prosvetno ministrstvo, ki je hotelo med njimi ustanoviti redne šole. Zato je prišlo že leta 1925. do prvih demonstracij. Duhoborci so se nekega dne zbrali v Calgaryju, glavnem mestu svoje pokrajine. Oblekli so se v dolga, bela, srajcam podobna oblačila, ki so bili z rožami okrašena, kar naj bi bilo simbol čistosti in nedolžnosti njihove vere. Tako oblečeni so hodili po mestu in prepevali prastare ruske duhovne pesmi.

Ta protest pa je bil bob ob steno. Kanadska vlada se zanj ni zmenila. Nekega dne je poslala med duhoborce učitelje in zahtevala razen redne šolske vzgoje tudi plačevanje davkov in priznanje veljavnosti kanadskih zakonov med naseljenci. S temi zahtevami pa brez uporabe sile ni mogla prodrati, ker se duhoborci zanje sploh niso zmenili. Da preprečijo prelivanje krvi ali druge ostre mere, je moral parlament odločiti, kako naj se ta spor reši.

Če smo lahko po pravici rekli, da so duhoborci ohranili kos srednjega veka do sedanjosti, vendar še niso z vsemi svojimi posebnostmi vred najbolj čudna sekta na svetu. Vzlic vsem sovjetskim napadom na cerkve in verstvo je Rusija še danes domovina raznih drugih verskih sekt. V začetku minulega stoletja je nastala pod Aleksandrom I.

sekta skopcev, ki je obstojala še po ruski revoluciji.

Čeprav so jo vse vlade preganjale. To je še posebej čudno, če pomislimo, da je sekta navezana samo na dotok novih članov, ker so njeni člani zaradi neke operacije, ki jo izvrše na sebi namestu krsta, da bi se obvarovali grešnih strasti.

brezplodna bitja. Tudi skopci so prebivali v zadruhum, ki so štele zmeraj po 13 članov. To število jim je bilo sveto. Ko je doživel skopce 44 let, mu ni bilo treba več delati in je živel na stroške mlajših. Duhovni voditelj skopcev se je imenoval »odrešenik« in je prebival z »božjo materjo« v Čerkisovem blizu Moskve. Verniki so jima postavili tam templju podobno poslopje.

Neko drugo ločino so sovjeti iztrebili leta 1929. Inokentij, nekdanji moldavski menih, je namreč zbral veliko število vernikov, ki so po svetopisemskih besedah, da se nebesa bolj vesele enega skesanega grešnika kakor devet in devet deset pravičnih, mislili, da morajo najprej grešiti in se potem pokoriti. Posledice takega razlaganja svetega pisma so bile orgije, ki so jih prirejali v svojem svetišču — saj so mu rekli paradiž in je bilo na posestvu nekega svojega privrženca. Posebnost tega »raja« so bili

nepregledni podzemeljski rovi,

ki so služili vernikom za zavetišče, če jih je vojaštvo hotelo poloviti. Ker so začeli člani sekte kar na debelo pobijati ljudi, da bi dosegli večno zveličanje, so jih oblastva v Odesi polovila in pobesila.

V številnih državah obstoje še danes cerkvene občine »kristjanov«, ki so se započele svojčas v Romuniji. Razširili so se tudi po Ameriki, pred vsem po New Yorku. Njih glavni namen je to, da se s stradanjem in trpinčenjem ubijejo. Spolnega življenja po svojih naukih ne smejo poznati. »Kristjani«, ki so tako bogati, da jim ni treba služiti kruha, pojejo in molijo podnevi in ponoči v svojih cerkvah in pri tem skoraj nič ne jedo, da bi prišli čim prej na drugi svet. Njihov namen — pravijo — bo dosežen tedaj, ko bo človeški rod iztrebljen. Dejansko pa bo po sedanji vojni treba iztrebiti vse krive »verske« nauke takih zmešanih glav po širokem svetu.

»No kolega, kaj je rekel zdravnik?«

»Sredstvo za potenje mi je napisal!«

»Čaj ali tablete?«

»Ne, račun.«

»Zakaj se režiš, smrkaec?«

»Saj se ne vam, gospod učitelj!«

»Kaj pa je potem smešnega?«

V gimnaziji se uče o muzah. Profesor vpraša enega izmed učencev: »Koliko je muz?«

»Devet,« odgovori učenec.

»In kje imajo muze glavno vlogo?«

»V križankah, gospod profesor.«

Otroci se igrajo v sobi. Pa pride Zorica z rdečimi lici in solznimi očmi k mamici v kuhinjo.

»Mamica, prosim, daj mi liro!«

»Kaj boš z njo?«

»Dušanček se zmerom igra z Danico poroko, z menoj se pa nikoli noče, ker nimam nič dote.«

Čas je mineval. Dolgi šest let sem ga opazoval in razumel sem, da še vedno trpi, a kljub njegovemu obvladanju sem dobro videl in vedel, da bi takoj pozabil na vse lepe nauke Svetega pisma, čim bi se nenadno pojavil pred njim njegov stric... Satan, podpihovalec maščevanja, bi ga spet obsenčil... Toda kljub vsemu še nisem obupal v svojem srcu, ker sem še malo razločil nad njim prst božji. Veroval sem, da bom neke dan videl nad njim celo Njegovo roko. Veroval sem, da očisti Gospod mojega prijatelja in mojega brata njegovega greha; sovraštva. Izpolnilo se je — in na kak čudežen način!

Šestnajst let je že minilo odkar je živel Timotej pri nas v prognanstvu in petnajst, odkar je bil poročen. Imel je svojih sedemindeset let in troje otrok in je bil srečen. Ljubil je cvetje in rože, vrtič pred hišo jih je bil poln, vsa okna so bila z njimi okrašena, povsod si videl samo cvetje in rože in njih prijetni vonj je polnil vse izbe v hiši. Ko je sonce zašlo, je šel na vrt zalivat svoje rože. Nato se je vsedel na klop in čital, mislim pa, da je v teh trenutkih več molil kakor pa čital.

Neki dan je kakor po navadi vzel svoj Evangelij in šel na vrt pogledat svoje rože, se vsedel na klop in se pogledal vanj. Zanimala ga je Kristusova zgodba pri farizeju, ki mu še vode ni ponudil, da bi si umil noge. Timoteju je bila Gospodova žalitev tako neznosna, da je občutil zanj tako veliko usmiljenje, da se je razjokal pri samih misli, da je farizej-bogataš tako brezobzirno ravnal s Svetim Gostom.

V tem trenutku se je začel čudež. Evo, kako mi ga je Timotej opisal: — Pogledal sem krog sebe in si rekel: kakšno blagostanje, kakšno bogastvo in moj Gospod je živel v ponižanju in ubožstvu... Solze so mi zalile oči, trudil sem se jih zadržati, a nisem mogel. Naenkrat je bilo

krog mene vse rožnato, da celo moje solze so bile rože. Pol v nezvesti sem vzkliknil: Gospod, če prideš Ti k meni, vse Ti dam, vse in še samese!

Kakor da bi ga od daleč prinašal lahen vetrič, poln vonja in dišave, sem slišal glas: Pridem!...

Nekoč priteče Timotej ves razburjen k meni: — Kaj misliš Ti? Je mogoče, da Gospod enkrat vendar le pride? Odgovorj mi!

— Slušaj, mu odvrnem, to presega moj razum. A bi se ne našlo kaj v Svetem pismu?

— Pisano je o njem, mi odgovori: »Zdaj in na vekov veke.« On torej živi in — kako morem jaz dvomiti, da ne bo prišel?

— Svobodno ti je dano, da veruješ.

— Naročiti moram, da Mu je od danes naprej pri meni vsak dan miza pogrnjena in stol pripravljen.

Z dvomom sem mu odvrnil:

— Ne vprašuj me za svet, na tebi je, da vidiš, kaj Mu je bolj po volji. Naposled ne vidim v tem, da Mu pripraviš mizo, nič slabega. Pazi pa, da ne bo pri vsem tem kaj napuha zraven!

— Pisano je, je dejal: »Tisti pride, ki bo sprejel grešnike in jedli bodo skupaj s cestinarji.«

— Dobro, a rečeno je tudi: »Gospod nisem vreden, da greš pod mojo streho.« Ta izrek ni slab, kaj praviš?

— Kaj ti veš! — me je zavrnil.

— Kakor ti drago!

Timotej je naročil svoji ženi, naj pogrne mizo še za enega. Od tistega časa je bil stalno pri mizi, kjer je sedel on, žena in troje dece, še šesti prostor prazen in pripravljen. Na koncu mize, na častnem mestu, je stal velik stol.

Žena je bila radovedna, kaj to pomeni. Zakaj to? Za koga? Timotej se ni nikomur jasno izrazil, rekel ji je, kakor vsem drugim, da je sprejel obljubo, da mora tako biti in da je prostor

pripravljen za prvega gosta, ki pride. Toda kdo je bil ta gost, tega ni nikdo vedel razen naju dveh.

Drugi dan potem, ko je slišal tisti glas, je čakal v vrtu; tudi naslednji dan je čakal; potem je pa to opustil do prihodnje nedelje. Nič. Njegovo čakanje je bilo zaman. Potem je pričakoval Kristusa z mrzlično nestrpnostjo samo za praznike. Še večkrat je čakal, a njegova gotovost ni bila omajana. Misli je: Gospod drži svojo obljubo, pride. Timotej mi je zaupal, da je vsak dan molil: »Pridi, o Gospod!« A slišal ni več toliko zaželenega odgovora: »Skoro pridem.«

Nisem vedel, kaj bi mu na vse to odgovarjal. Zdelo se mi je, da je moj prijatelj v svoji oholosti le igra praznih domnev.

Kakor vidite, namenov božjih nisem predvideval.

Mraz je hudo pritisnil na tisti sveti večer. Timotej me je obiskal in mi rekel:

— Brat moj in prijatelj, jutri Gospod vendarle pride!

— Ze dolgo časa mu nisem več odgovarjal na take ogovore, a vseeno sem pripomnil:

— Iz česa to sklepaš?

— Ko sem pravkar molil: »Pridi, o Gospod,« je navdal mojo dušo velik nemir in čutil sem v sebi kakor trobente glas, ki kliče: »V resnici skoro pridem...« Kaj ni mar jutri dan Njegovoga rojstva? Zakaj bi si ne izbral jutrnjega dne? Pridi jutri k meni z vsemi svojimi bližnjimi, ker srce mi je že polno svetega strahu.

— Glej, Timotej, moram ti reči, da mi je vse to že odveč, ker ne računam, da bi kot grešnik mogel videti Njegovo obličje. Toda vseeno, kar nas je prijateljstvo in znanec, vsi pridemo jutri k tebi. Če pa zares pričakuješ tako velikega Gosta, ne povabi samo svojih prijateljev, temveč pripravi Mu sprejem po srcu Njegovem.

— Razumem, odvrne Timotej, takoj pošljem svoje hlapce in svojega sina v vas, da povabijo k meni vse pregnance, vse bedne in uboge. Če



PO SVETU

× Živali ob letalskih napadih. Med sovražnikovi letalski napadi na mesta, kjer imajo živalske vrtove, se je pokazalo, da je velika večina živali ohranila čisto mirno kri in da jih brnenje letalskih motorjev in praskanje bomb prav nič ni motilo. Velika izjema pa je opica. Vselej, kadar so se približala letala, so zagnale silen vik in krič in ni jih bilo na noben način mogoče pomiriti in potolažiti. Medved in kamela ob letalskem napadu mirno spita dalje, kakor se ne bi zgodilo ničesar. Tudi slon ostane čisto miren in levi, tigri in druge zverine, ki so znane po svojem nočnem rjuvanju, ne kažejo nobenih znakov kakšne posebne vznemirjenosti. Morda jih letalski napad spominja na silne nevihte, ki divjajo po vročih krajih, kjer je njihova prava domovina. Nasprotno pa opice, kakor rečeno, vse preplašene začno cviliti, se skrivati druga za drugo ter divje skačejo sem in tja po kletkah, kakor da bi hotele pobegniti.

× Nemški delavci se uče ruščine. Iz Berlina poročajo: Nemška delovna fronta je že svoj čas uvedla za delavce posebne tečaje, v katerih se lahko uče tujih jezikov. Kakor poročajo, zavzema v načrtu jezikovnih tečajev za leto 1943 prvo mesto ruščina. Mnogo delavcev se je v te tečaje tudi že vpisalo, ker se hočejo naučiti ruskega jezika.

× Važen preobrat pri gradnji nemških podmornic. Iz Berlina poročajo, da je bil dosežen velik napredek pri notranji zgradbi nemških podmornic. V Skandinaviji pridobivajo zdaj tolikšne količine niklja, da bodo lahko izdelovali električne akumulatore na podmornicah iz niklja. Doslej so jih morali izdelovati iz svinca. Ta sprememba je zelo važna, kajti dosedanja svinčena akumulatorja so tehtali 16 do 20 ton in so tako znatno zmanjševali delokrog in hitrost podmornic, krožečih po Atlantskem oceanu. Novi nikljasti akumulatorji bodo devetkrat lažji in bodo omogočili, da bodo podmornice lahko dosegale hitrost 23 vozlov na uro.

× Mesto z dvema prebivalcema. Misionar o Artemio Dubly je v bližini Viktorijine zemlje ob zemeljskem tečajniku obiskal mesto, ki velja za pravo čudo in ki se je v prejšnjih časih, ki je bilo na višku svojega razvoja, imenovalo »mesto radiuma«. Leži v bližini nekega nekdanjega rudnika, kjer so kopali zlato in neko drugo rudo, ki iz nje pridobivajo radium. Vprav po tej rudnini je mesto tudi dobilo svoje ime. Da je to zelo dragocena rudnina, se vidi najbolje po tem, da so prodajali gram radia po 84.000 dolarjev. Ni čudno, da se je mesto naglo začelo razvijati in da je bilo kaj

kmalu tam do 2000 ljudi, ki so stikali za omenjenim bogastvom. Kmalu pa so rudnike čisto izrpal in posledica tega je bila, da so ljudje tudi kmalu začeli zapuščati »Radijsko mesto«. Misionar g. Artemio Dubly pravi, da je našel v tem čudnem mestu samo še dva prebivalca.

× Hrvatice na izpraznjenih moških službenih mestih. Spritno dejstvo, da se je tudi Hrvatska odločila za boj proti boljševizmu, je v tej deželi začelo zelo občutno primanjkovati moških delovnih moči skoraj na vseh poljih gospodarskega in javnega življenja. Za sedemmilijonski narod je precej huda, če manjka 450.000 delavcev. In teh ni zato, ker so jih bodisi poklicali pod orožje, ali pa so odšli na prostovoljno delo v Nemčijo. A službena mesta moških so na Hrvatskem že v velikem številu zasedle ženske. Tako vidimo Hrvatice danes tudi v službi sprevodnic na cestnih železnicah, kot uslužbenke pri pošti in brzojavu (v dokaj večjem številu kakor pa prej v mirnih časih) in še na nešteti drugih poljih udeleževanja. Zlasti po muslimanskih mestih, kakor na primer v Sarajevu, kjer stari strogi verski predpisi in običaji branijo ženskam, udeleževati se javnega življenja, je »notranja mobilizacija« žensk zavzela naravnost revolucionaren obseg.

× Koliko zdravnikov ima Švica? Po nekem nemškem poročilu imajo zdaj v Švici 5014 zdravnikov. Od teh jih je 1566 specialistov za razne vrste bolezni, švicark, ki opravljajo zdravniški poklic, pa je 484. V Švici pride na vsake 1208 prebivalcev povprečno en zdravnik.



POKLON

»Gospod, ne vem, kako naj se vam zahvalim, ker ste mi rešili življenje...«

»Ampak, gospodična, to vendar ni vredno besed!«

KONTRA — RE

Sloveči filmski igralci Greta Garbo in Marlena Dietrichova sta se pričkali.

»Veste, gospa,« pravi Greta, »če bi bila jaz vaš soprog, bi vam dala črti kile strihnina v kavo.«

»Jaz bi pa, če bi bili vi moja žena, to kavo s slastjo izpila,« je dejala Marlena.

ONA IN ON

Janez: »Sem si šel, da bo Peter vzel Mico. To je izvrstno dekle, le kar je res. Zna igrati na klavir, jahati, plovati, plešati moderne plesne ter ravnanje z letalom in avtom.«

Jakov: »Ta dva utegneta biti prav srečna v zakonu, ker zna Peter dobro kuhati!«

— Vidim, dragi prijatelj in brat, da je Gospodu ljubo, da me izroči vam v zasmeš, ali pa imaš prav ti, da nisem znal zbrati pri sebi vseh tistih, ki bi se spodobilo, da Ga sprejmemo. Naj se zgodi volja božja! Molimo in sedimo k mizi.

— Moli! — sem mu ganjen pritrdil.

Stoje pred sveto ikono je začel: »Oče naš, kateri si v nebesih... in je slednjič vzkliknil: »Krist se je rodil, slava Mu, Krist je prišel z nebes, sprejmemo ga v svoja srca, Kristus je na zemlji!«

Komaj je izgovoril zadnjo besedo, je vihar od zunaj omajal steno, da se je stresla. Trušče se je razširil do vhoda, — vrata izbe, kjer smo bili zbrani, so se nenadno široko odprla.

Kakor preplašeni konji so se vsi stisnili na stran, v zadnji kot izbe. Mnogi so popadali na tla, nekateri bolj pogumni so pogledali proti vходу. Na pragu smo videli prikazen starega, jako starega moža, zavitega v raztrgane cape. Ves trepetajoč se je držal za podboj vrat, da ne bi omahnil. Ob vhodu se je temno ozadje zasvetilo v čudežnem, nepopisnem rožnatem svitu. Nad ramenom starčka in preko njega je snežno bela roka nesla naprej proti izbi podolgasto linato svetilko, enako tisti, ki jo vidimo na slikah, kjer razsvetljuje pomenek pri Nikodemu. Vihra, ki je od zunaj divjala, ni niti zazibala plamenčka. Njegov svit je obseval starčkov obraz, razsvetil je tudi njegovo zgrbančeno roko, kjer je bila vsem vidna od mraza prebledela stara brazgotina...

Ko je Timotej to videl, je vzkliknil:

— Gospod, on je, poznam ga, sprejem ga v Tvojem imenu, Ti pa ne pridi pod mojo streho, ker jaz sem slab človek in grešnik!

Ko je to izgovoril, je pokleknil in se priklonil do tal. Tudi jaz sem padel na kolena, vzradočen nad tem da je tudi njega prešinil duh prave kr-

DEDIŠČINA

»Poglej, ta dama ima krasne svetle lase.«
»Te ima po očetu.«
»Tako? On je imel tako lepe lase?«
»Ne, ampak izdeloval je lasulje.«

OTROŠKA RADOVEDNOST

»Prenehaj že vendar s temi večnimi vprašanji!«
»Še eno, očale!«
»No torej!«
»Kdo bo pokopal poslednjega človeka?«

ŽIDOVSKA

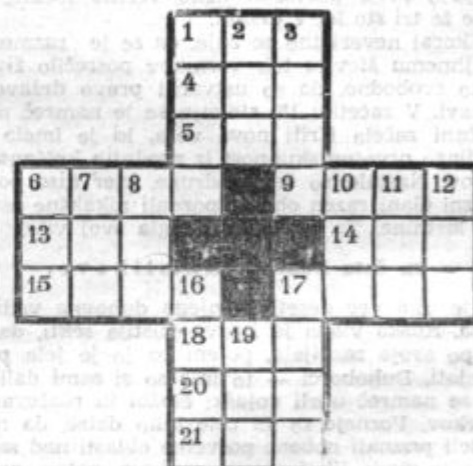
»Morice! Zdaj ob eni prihajaš domov, ko ste imeli pouk samo do dvanajstih?«

»Neka gospa je izgubila kovača,« je dejal Morice.

»In kaj te briga to, domov bi bil šel, ne pa da si ga pomagal iskati!«

»Saj ga nisem iskal, moral sem tako dolgo držati nogo na njem, dokler niso vsi ljudje odšli!«

Križanka



Vodoravno: 1. klica; 4. reka v Rusiji; 5. žival; 6. časovna enota; 9. padavina; 13. moško ime; 14. posoda; 15. torba za spise; 17. pritok Save; 18. zelišče; 20. časomer; 21. povodna žival.

Navpično: 1. ples; 2. veznik; 3. lastnina; 6. pritok Drine; 7. žensko ime; 8. orožje; 10. čutilo; 11. čarobnost; 12. žensko ime; 16. sinjina; 17. rastlina; 19. doba.

RESITVE IZ ZADNJE ŠTEVILKE

Črkovnica. Dolžan ni samo, kar velewa mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan.

Kvadrat. 1. sova; 2. osel; 3. Vega; 4. Alah.

mi Gospod nakloni svojo božjo milost, da me obišče, naj najde vse pripravljeno po nauku Svojem.

Tudi tokrat nisem mogel odobravati tega, kar je rekel.

— Timotej, kdo naj bi napravil vse po njegovem nauku? Mogoče tega ne razumeš, kaj zamenjaš ali pa nisi v stanu to ali ono izvesti. Če pa ti glas še močno odmeva v srcu, naj se zgodi po volji tistega, ki ti ga je razodel. Če Gospod pride, zadoščeno bo vsemu, a če si koga spregledal, katerega on potrebuje, ga privede sam s Seboj.

Tisti sveti večer smo šli vsi k Timoteju. Šla je vsa naša družina z malo zamudo seveda, kakor je v navadi pri takih slavnostnih pojedinah. V svojem povabilu je Timotej omenil, da počakamo, da vsi pridejo. Velike izbe so bile že polne našega ljudstva. Sibirci, Rusi, Poljaki in celo Fini so bili. Timotej je zbral vse revne naseljence-pregnance, ki so bili v zadnjem času pripeljani sem-kaj in še niso bili preskrbljeni. Pripravljene so bile dolge, pogrnjene mize. Služabniki so nanosili nanje jedi in pijače. Padla je noč na zemljo... Zdelo se je, da nikdo ne manjka. Vsi gospodarjevi povabljeni so prišli že ni bilo več koga čakati... Kakor da se bliža konec sveta, je zunaj divjal strašen snežni metej, ki je zavijal vse v svojo belo odejo.

Manjkal je pa še vedno Gost, najdražji Gost. Tema se je zunaj zgoščala, čas je bilo prižgati luči in se razvratiti okrog miz. Mi smo stali in čakali v temni izbi, ki jo je le medlo razsvetljevala lučica, brleča pred sveto podobo.

Timotej — vidno razburjen — ni našel mesta. Zdaj je stal, zdaj sedel videlo se mu, je da je njegova gotovost omajana. Očividno oboževanega Gosta, katerega je čakal, ne bo.

Timotej je vzdihnil, obupno me pogledal in rekel: